

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
ODLOŽENI DAVKI S POUDARKOM NA FINANČNIH
NALOŽBAH

Ljubljana, marec 2007

PETRA PETERNEL

IZJAVA

Študentka Petra Peternel izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Kavčič Slavke in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA ODLOŽENIH DAVKOV	2
2.1. RAČUNOVODSKI IN OBDAVČLJIVI DOBIČEK	2
2.2. RAZLIČNE METODE OBRAČUNAVANJA DAVČNIH UČINKOV	3
2.3. TERJATVE ZA ODLOŽENI DAVEK	5
2.4. VREDNOTENJE IN IZKAZOVANJE TERJATEV ZA ODLOŽENI DAVEK	7
2.5. RAZKRIVANJE TERJATEV ZA ODLOŽENI DAVEK	7
2.6. OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK	8
2.7. PRIPOZNAVANJE IN RAZKRIVANJE UČINKOV IZ TERJATEV IN OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK	8
3. DOLOČBE SLOVENSKEGA ZAKONA O DAVKU OD DOHODKA PRAVNIH OSEB, KI POVZROČAJO TERJATVE IN OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK	10
3.1. PREVREDNOTOVANJE	10
3.2. REZERVACIJE	11
3.3. AMORTIZACIJA	12
3.4. DAVČNA IZGUBA	12
3.5. UDELEŽBA V DOBIČKU DRUGIH OSEB	13
3.6. ZAČASNE IN DOKONČNE RAZLIKE PRI PRENOSU DEJAVNOSTI, ZDRUŽITVAH, DELITVAH IN ZAMENJAVI KAPITALSKIH DELEŽEV	14
3.7. DAVČNE OLAJŠAVE	14
3.8. PREVREDNOTENJE (OKREPITEV) GOSPODARSKIH KATEGORIJ	15
4. IZRAČUNAVANJE ODLOŽENIH DAVKOV	16
4.1. METODA OBVEZNOSTI PO BILANCI STANJA	16
4.2. UGOTOVITEV STALNIH IN ZAČASNIH RAZLIK	17
4.3. IZRAČUN ODLOŽENIH DAVKOV V NASLEDNJIH OBDOBJIH	18
5. PREHOD NA SRS 2006 IN ODLOŽENI DAVEK	19
5.1. SPREMEMBE DAVČNE ZAKONODAJE IN RAČUNOVODSKIH STANDARDOV	19
5.2. ODLOŽENI DAVKI V RAČUNOVODSKIH IZKAZIH ZA LETO 2006	19
6. FINANČNE NALOŽBE	21
6.1. ZAČETNO PRIPOZNAVANJE, RAZPOREJANJE IN MERJENJE FINANČNIH NALOŽB	21
6.2. REALNO VREDNOTENJE FINANČNIH NALOŽB	23
6.2.1. <i>Opredelitev pojma realna vrednost</i>	23
6.2.2. <i>Ključni dejavniki, ki vplivajo na realno vrednost finančne naložbe</i>	24
6.3. MERJENJE FINANČNIH NALOŽB PO PRIDOBITVI	26
6.3.1. <i>Prevrednotenje in merjenje finančnih naložb po pošteni vrednosti</i>	26
6.3.2. <i>Merjenje finančnih naložb po odplačani vrednosti</i>	27
6.3.3. <i>Merjenje finančnih naložb po nabavni vrednosti</i>	28
6.4. OSLABITEV FINANČNIH SREDSTEV	28
6.5. RAZVRŠČANJE IN VREDNOTENJE FINANČNIH NALOŽB PO PRIDOBITVI	29
6.5.1. <i>Finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida</i>	30
6.5.2. <i>Finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo</i>	31
6.5.3. <i>Posojila</i>	32
6.5.4. <i>Za prodajo razpoložljiva finančna sredstva</i>	33
7. PRIMER KNJIŽENJA FINANČNIH NALOŽB IN ODLOŽENIH DAVKOV	34

8. SKLEP.....	36
LITERATURA.....	37
VIRI.....	38
PRILOGA: PORTFELJ PODJETJA X.....	1

1. UVOD

Termin odloženi davek se je pojavil v Mednarodnih računovodskih standardih, 2001, (v nadaljevanju MRS), pri prenovi Slovenskih računovodskih standardov, 2006, (v nadaljevanju SRS) pa se je začel uporabljati tudi v slovenskem računovodenju. Eden od ciljev prenove SRS v letu 2005 je bil poenotenje postopkov računovodenja z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, 2004, (v nadaljevanju MSRP). Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je vse več podjetij začelo pripravljati računovodske izkaze po MSRP 2004.

Odloženi davek lahko opredelimo kot znesek davka, ki ga bo zavezanec poravnal ali pa mu bo povrnjen v prihodnjem(-ih) davčnem(-ih) obdobju(-ih). Pomembno je, da poslovni dogodki, ki povzročajo odloženi davek, nastanejo v tekočem oziroma so nastali v preteklih obračunskih obdobjih. Poslovni dogodki, ki so se že zgodili, so že evidentirani v poslovnih knjigah zavezanca, pripoznana so ustrezna sredstva, obveznosti do virov sredstev, prihodki ali odhodki. Bistvo pri odloženem davku je, da ti pripoznani poslovni dogodki nimajo vpliva na zneske davka, ki bodo plačani v tekočem obdobju, v katerem je tudi nastal poslovni dogodek, ampak bodo posledice na znesek davka vidne šele v naslednjih obdobjih. To pomeni, da je treba po načelu nastanka poslovnega dogodka prihodnje davčne posledice obračunati v letu, v katerem je poslovni dogodek nastal in v katerem smo ga pripoznali v poslovnih knjigah.

Ko odloženi davek predstavlja večje plačilo davka v prihodnosti, govorimo o pripoznavanju obveznosti za odloženi davek; ko odloženi davek vsebinsko predstavlja manjše plačilo davka v prihodnjih obdobjih, pa o terjatvah za odloženi davek. Terjatve in obveznosti za odloženi davek so dejansko terjatve oziroma obveznosti do države, pojavljajo pa se samo pri eni vrsti davka, to je pri davku od dohodka pravnih oseb. Pravna podlaga za odloženi davek je Zakon o davku od dohodka pravnih oseb.

Osnova za izračun odloženih davkov sočasne razlike med osnovo, izračunano v poslovnih izkazih, in med davčno osnovo za izračun davka od dobička. Med računovodskim poslovnim izidom in davčno osnovo davčni predpisi določajo dve vrsti razlik. Nekatere razlike so stalne narave, kot npr. davčno nepriznani odhodki, neobdavčljivi prihodki, in vplivajo na znesek davka že v tekočem obdobju. Druge razlike sočasne, nastajajo v enem obdobju, poravnavajo pa se v prihodnjih obdobjih. Začasne razlike tudi povzročajo odložene davke, medtem ko jih stalne ne.

Namen moje diplomske naloge je predstavitev odloženih davkov. V prvi polovici naloge sem predstavila računovodsko obravnavo odloženih davkov, slovensko zakonodajo, ki določa pravila odloženih davkov, in področja, kjer se pojavljajo odloženi davki. V zadnji polovici diplomske naloge sem se osredotočila na izračune odloženih davkov in na vplive novih SRS, veljavnih od začetka leta 2006. Zaradi obširnosti tematike odloženih davkov sem se pri

izračunu osredotočila predvsem na primer odloženega davka v povezavi s finančnimi naložbami.

2. RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA ODLOŽENIH DAVKOV

Odložene davke obravnava večina računovodskih standardov, med drugimi tudi SRS, MSRP in Ameriška splošno sprejeta računovodska načela (US GAAP).

Računovodsko obravnavo davka od dohodka ureja Mednarodni računovodski standard 12: Davek iz dobička¹ (v nadaljevanju MRS 12, 2001). Zahteve v Zakonu o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 15/05), da SRS (Ur. l. RS, št. 118/2005) ne smejo biti v nasprotju z MSRP, so privedle do prenove SRS v letu 2005. Področja odloženih davkov v Sloveniji ne ureja poseben slovenski računovodski standard, vendar ga na kratko omenja kar nekaj standardov.

2.1. Računovodski in obdavčljivi dobiček

Podjetja pripravljajo računovodske izkaze po MSRP na posreden in neposreden način. Pri posrednem podjetje sprva sestavi računovodske izkaze po SRS, nato pa upošteva in knjiži razlike glede na MSRP; tak način imenujemo tudi zaporedno sestavljanje računovodskih izkazov. Neposredni način pomeni, da podjetje sestavi računovodske izkaze po SRS in MRS istočasno, sprotno; tak način imenujemo tudi vzporedno, istočasno sestavljanje računovodskih izkazov (Jerman, 2005, str. 5).

Pri izračunu odloženih davkov je bistvenega pomena dobro poznavanje razlike med računovodskim in davčnim dobičkom. Računovodski dobiček MRS 12, 2001, opredeljuje kot celotni dobiček ali izgubo v posameznem obdobju pred odštetjem odhodka za davek iz dobička, obdavčljivi dobiček (davčna izguba) pa je dobiček (izguba) v posameznem obdobju, ki se ugotovi v skladu s takrat veljavnimi davčnimi predpisi, ki veljajo v posamezni državi (Hieng, 2004, str. 130, 131).

Večina poslovnih dogodkov je obravnavana enako za računovodske in davčne namene, vendar obstajajo tudi določeni poslovni dogodki, ki jih računovodski standardi in davčna zakonodaja obravnavajo različno. Te razlike so vzrok za nastanek različnih dobičkov, davčnega in računovodskega. Tako se prihodki in odhodki v računovodskih izkazih (in s tem

¹ International Accounting Standard IAS 12 Income Taxes, Uredba komisije (ES), št. 1725/2003, s kasnejšimi spremembami. Uredba Komisije (ES), št. 1725/2003 je bila po začetni objavi večkrat spremenjena. Spremembe navedene uredbe, s katerimi je bil spremenjen in dopolnjen MRS 12, so: Uredba Komisije (ES) št. 2086/2004, Uredba Komisije (ES) št. 2236/2004, Uredba Komisije (ES) št. 2238/2004, Uredba Komisije (ES) št. 211/2005.

računovodski dobiček) razlikujejo od prihodkov in odhodkov v davčnih izkazih (in s tem obdavčljivi dobiček).

V Sloveniji davčna osnova temelji na računovodskem dobičku oziroma računovodski izgubi v skladu s SRS 2006. Računovodski dobiček se lahko poveča za določene prihodke (npr. prihodke iz transfernih cen med povezanimi osebami), zmanjša za določene prihodke (npr. prihodke od odprave rezervacij, ki so bile poprej obdavčene), poveča zaradi nepriznavanja določenih stroškov (npr. davčno nepriznanih stroškov), zmanjša za določena povečanja stroškov (npr. za dejanske izdatke, za katere so bile v preteklosti evidentirane postavke, ki ob oblikovanju niso bile davčno priznane), zmanjša za davčne olajšave (npr. olajšavo za zaposlovanje invalidov) in poveča za davčne olajšave (npr. oblikovane investicijske rezerve za vlaganje v preteklih letih, vendar se vlaganja kasneje niso opravila). V davčnem obračunu se tako lahko povečujejo prihodki in stroški, kar privede do pravilne davčne osnove.

2.2. Različne metode obračunavanja davčnih učinkov

V preteklosti so se za izračun in evidentiranje davčnih učinkov uporabljale različne metode, med najbolj pogostimi so bile: metoda davčne obveznosti, metoda obveznosti po izkazu poslovnega izida in metoda obveznosti po bilanci stanja. MRS 12 je prvi dve metodi prepovedal in kot obvezno navaja metodo obveznosti po bilanci stanja (Jerman, 2005, str.8).

Terjatve in obveznosti za odloženi davek se obračunavajo z uporabo metode obveznosti po bilanci stanja, ki se osredotoča načasne razlike. Zčasne razlike so razlike med davčno vrednostjo posameznega sredstva ali obveznosti in njegovo oziroma njeno knjigovodsko vrednostjo v bilanci stanja. Razlike se pojavijo kot posledica določb v davčnih predpisih, po katerih se odhodki in prihodki v davčno osnovo vključujejo v drugih davčnih obdobjih, kot pa so izkazani v izkazu poslovnega izida za poslovne namene. Navedene razlike imenujemo tudi časovno usklajevalne razlike, ker nastajajo v enem obdobju, odpravljajo pa se v prihodnjih obdobjih. Tak primer so, recimo, odhodki iz prevrednotenja, ki niso davčno priznani v obdobju, v katerem so v izkazu poslovnega izida obračunani, temveč so priznani šele v letu, v katerem je gospodarska kategorija, na katero se odhodki nanašajo, odtujena in je izguba dejansko realizirana.

Zčasne razlike niso le časovno usklajevalne razlike. Nastajajo namreč tudi v povezavi:

- z nerazdeljenimi čistimi dobički odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih podjetij,
- s prevrednotenjem (okrepitevijo) sredstev na višje vrednosti ter
- s poslovnimi združitvami, delitvami, zamenjavami kapitalskih deležev in prenosom dejavnosti.

Kot navedeno, izračunavanje odloženega davka temelji na ugotavljanju razlik med knjigovodsko vrednostjo sredstva ali obveznosti, ki je izkazana v bilanci stanja na dan izračunavanja odloženih davkov, in med davčno vrednostjo tega sredstva ali obveznosti.

Davčna vrednost sredstva je znesek, ki se bo pri obračunu davka odštel od vsake obdavčljive gospodarske koristi, ki bo pritekla v podjetje, kadar se z njo povrne knjigovodska vrednost sredstva. Torej je enaka znesku davčno priznanih odhodkov, ki bodo v bodočih davčnih obdobjih zniževali davčno osnovo. Po MRS 12 velja pravilo, da če gospodarske koristi niso obdavčljive, je davčna vrednost sredstva enaka njegovi knjižni vrednosti (tak primer bi bila sredstva, ki bi se uporabljala zgolj z namenom doseganja prihodkov, ki niso obdavčeni po zakonu). Ker sta davčna in knjigovodska vrednost enaki, tako sredstvo ne povzroča začasnih razlik in odloženih davkov.

Tako je npr. nabavna vrednost stroja 100 denarnih enot, knjigovodska vrednost tega stroja je 75 denarnih enot, v tekočem in preteklih obdobjih je bila obračunana amortizacija v vrednosti 25 denarnih enot. Enaka je tudi davčna vrednost stroja, saj je amortizacijska stopnja za knjižne in davčne namene enaka. Prihodki, ki jih ustvarja stroj, bodo obdavčljivi, preostala neodpisana vrednost ali odtujitev bo v prihodnosti priznana kot odhodek. Dobički ob odtujitvi bodo obdavčeni, izgube bodo davčno priznane.

Če bi bila pri enaki nabavni vrednosti davčno priznana amortizacijska stopnja 25-odstotna, knjižena amortizacijska stopnja pa 35-odstotna, kar presega najvišjo dovoljeno davčno amortizacijsko stopnjo, bi bila preostala še neodpisana vrednost v prihodnosti prav tako priznana kot odhodek z amortiziranjem ali pri odtujitvi 65 denarnih enot. Dobički ob odtujitvi bodo obdavčeni, izgube bodo davčno priznane, knjižna in davčna vrednost stroja sta enaki, 65 denarnih enot. Računovodska in davčna vrednost stroja se v tem primeru razlikujeta. Podjetje mora v davčni bilanci upoštevati predpisano davčno amortizacijsko stopnjo, za razliko pa lahko knjiži obveznost za odloženi davek.

Če je nabavna vrednost stroja enaka 100 denarnih enot, amortizacijska stopnja za knjižne in davčne namene pa tudi enaka, kar pomeni, da je bila v tekočem in preteklih letih obračunana amortizacija v vrednosti 25 denarnih enot, se odloženi davek iz amortizacije ne knjiži. Vendar je bila zaradi znižanja poštene vrednosti stroja evidentirana oslabitev v višini 15 denarnih enot. Oslabitev stroja ni davčno priznan odhodek v tekočem obdobju, je pa priznan odhodek kasneje ob odtujitvi stroja. Prihodki, ki jih ustvarja stroj, so obdavčljivi, dobički zaradi odtujitve oziroma izgube so tudi davčno priznani. Tako znaša knjigovodska vrednost stroja 60 denarnih enot, davčna vrednost pa je 75 denarnih enot. Tudi v tem primeru lahko podjetje knjiži odloženi davek, saj mu oslabitev trenutno ni davčno priznana, bo pa v prihodnosti. Za prihodnje davčno priznane odhodke lahko podjetje knjiži terjatev za odloženi davek.

Davčna vrednost obveznosti je njena knjigovodska vrednost, zmanjšana za znesek, ki se bo odštel pri obračunu davka od te obveznosti v prihodnosti. V primeru odloženega prihodka je davčna vrednost iz tega izhajajoče obveznosti njena knjigovodska vrednost, zmanjšana za znesek prihodka, ki v prihodnjih obdobjih ne bo obdavčljiv. Zgled so lahko rezervacije, v zvezi s katerimi prihodki v prihodnosti ne bodo obdavčeni, če oblikovanje rezervacij davčno ni bilo priznано.

V odvisnosti od tega, aličasne razlike povzročajo terjatve do države za manjše plačilo davka v prihodnosti oziroma obveznosti za večje plačilo davka, sočasne razlike lahko:

- obdavčljivečasne razlike, katerih posledica so obdavčljivi zneski pri ugotavljanju obdavčljivega dobička (davčne izgube) v prihodnjih obdobjih, ko se knjigovodska vrednost sredstva povrne ali knjigovodska vrednost obveznosti poravna; ali
- odbitnečasne razlike, katerih posledica so zneski, ki se odštejejo pri ugotavljanju obdavčljivega dobička (davčne izgube) v prihodnjih obdobjih, ko se knjigovodska vrednost sredstva povrne ali knjigovodska vrednost obveznosti poravna.

Posledice obdavčljivih časnih razlik se kažejo v obveznostih za odloženi davek, to so zneski davka iz dobička, ki jih bo treba poravnati v prihodnjih obdobjih glede na obdavčljivečasne razlike. Posledice odbitnih časnih razlik pa se kažejo v terjativah za odloženi davek, to so zneski davka iz dobička, ki bodo povrnjeni v prihodnjih obdobjih. Vendar odbitnečasne razlike, ki povzročajo terjatve za odloženi davek, ne nastajajo zgolj zaradi časnih razlik, temveč tudi zaradi možnosti prenosa:

- neizrabljenih davčnih izgub v naslednja obdobja in
- neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednja davčna obdobja.

Pri izračunu zneska terjatev ali obveznosti za odloženi davek se uporabijo davčna stopnja in davčni predpisi, za katere se pričakuje, da bodo v uporabi v obdobju, ko se bodo obveznosti poravnale in terjatve uveljavile. Pri tem MRS 12 predpostavlja, da so to davčne stopnje in predpisi, ki so uveljavljeni do dneva bilance stanja. Treba je torej uporabiti davčne odločbe, ki so predpisane za prihodnja obdobja, s predpisi, ki so že uveljavljeni ali če ni nobenega dvoma glede njihove uveljavitve.

2.3. Terjatve za odloženi davek

Terjatve za odloženi davek so zneski davka od dobička, ki bodo davčnemu zavezancu povrnjeni v prihodnjih davčnih obdobjih z manjšimi plačili davka v prihodnosti, takrat ko bodo terjatve lahko uveljavljene. Terjatve za odloženi davek nastajajo zaradi odbitnih časnih razlik, prenosa neizrabljenih davčnih izgub v naslednja obdobja in prenosa neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednja obdobja.

Pri pripoznavanju terjatev za odloženi davek velja, da se lahko pripoznavajo v računovodskih izkazih zgolj pod določenimi pogoji. Terjatve za odloženi davek se pripoznajo, če obstaja verjetnost, da se bo pojavil razpoložljivi obdavčljivi dobiček, ki ga bo mogoče obremeniti za odbitne začasne razlike. Terjatve za odloženi davek se ne pripoznajo, če izhajajo iz začetno pripoznanih sredstev ali obveznosti v poslovnem dogodku, ki v času nastanka poslovnega dogodka ne vplivajo niti na računovodski dobiček niti na obdavčljivi dobiček (davčno izgubo), razen če gre za terjatve, ki izhajajo iz poslovne združitve, delitve, zamenjave kapitalskega deleža ali prenosa dejavnosti.

Evidentirane terjatve za odloženi davek morajo biti pregledane vsaj enkrat letno, največkrat se pregledujejo ob zaključku leta, ob sestavljanju poslovnega izida podjetja. Oslabljene morajo biti, če podjetje ugotovi, da v prihodnosti ne bo dovolj razpoložljivega obdavčljivega dobička, ki bi omogočil celotno uveljavitev odloženih terjatev za davek. Vse takšne terjatve morajo biti v prihodnosti odpravljene v obsegu verjetnosti zadostno razpoložljivega obdavčljivega dobička (MRS 12.37, 2001). Tako se terjatve za odloženi davek za neizrabljene davčne izgube in davčne dobropise pripoznajo, če je verjetno, da bo v prihodnosti na razpolago obdavčljivi dobiček, ki ga bo mogoče obremeniti za neizrabljene davčne izgube in dobropise.

Prav tako se terjatve za odloženi davek za vse odbitne začasne razlike, ki izhajajo iz finančnih naložb v odvisna podjetja, podružnice ali pridružena podjetja ter deležev v skupnih podvigih, pripoznajo, če je verjetno, da bodo začasne razlike odpravljene v predvidljivi prihodnosti in bo na razpolago obdavčljivi dobiček, tako da bo mogoče uporabiti začasne razlike.

Velikokrat se pojavlja vprašanje, kaj pomeni "verjetnost" obstoja obdavčljivega dobička. Pri tem si lahko pomagamo z oceno pozitivnih in negativnih dejavnikov, ki vplivajo na višino dobička; pri prvih je oslabitev terjatev potrebna, pri drugih pa ne.

Med dejavnike, ki nakazujejo, da bo podjetje v prihodnjih davčnih obdobjih lahko uveljavljalo vse evidentirane odložene terjatve za davke, lahko uvrščamo dejavnike, če obstajajo:

- kakršnikoli dokazi o zadostnem obdavčljivem dobičku v prihodnjih obdobjih;
- dokazi o zadostnem obdavčljivem dobičku v preteklih obdobjih, s katerimi so se koristili za odložene terjatve že uveljavile;
- dokazi o izvajanju strategij davčnega načrtovanja, pod nadzorom posloводства.

Negativni dejavniki, ki bi nakazali potrebo po oslabitvi odloženih terjatev za davek, pa bi lahko bili:

- davčne izgube, predvsem v bližnji preteklosti;
- neuporabljene, pretekle davčne olajšave, davčne izgube;
- izgube, ki se pričakujejo v bližnji prihodnosti, kljub zgodovini doseganja dobičkov.

2.4. Vrednotenje in izkazovanje terjatev za odloženi davek

Terjatve za odloženi davek se izkažejo kot posebna vrsta dolgoročne terjatve v bilanci stanja, v nasprotju s terjatvami za morebitna večja plačila davka z medletnimi akontacijami, ki se prikažejo kot kratkoročne terjatve do države. Terjatve in obveznosti za odloženi davek se evidentirajo v nominalnih zneskih, se ne diskontirajo (MRS 12.53, 2001), saj davčni predpisi ne omogočajo obrestovanja. Diskontiranje bi zahtevalo podroben načrt povrnitve vsakečasne razlike, kar bi bilo v mnogih primerih zelo kompleksno in nepraktično. Terjatve in obveznosti za odloženi davek se pobotajo, če ima podjetje zakonsko podlago za pobot ter če se nanašajo na davek od dohodka pravnih oseb, ki pripada istim davčnim oblastem. V Sloveniji Zakon o davčnem postopku omogoča pobot medletnih akontacij davka od dohodkov pravnih oseb (davka od dobička) s končnim obračunanim davkom. Terjatve oziroma obveznosti iz davka od dohodka pravnih oseb se izkazujejo do proračuna Republike Slovenije.

Ob vsakem sestavljanju nove bilance stanja je podjetje dolžno oceniti predhodno (v preteklem letu) nepripoznane terjatve za odloženi davek in pripoznati te terjatve, če obstaja verjetnost, da bo prihodnji obdavčljivi dobiček omogočil uporabo teh pripoznanih terjatev za odloženi davek. Podjetje mora proučiti, ali so se spremenili pogoji poslovanja v podjetju, davčni predpisi ali kakšne druge okoliščine, ki bi omogočile pripoznanje terjatev za odloženi davek iz preteklega obdobja. Velja tudi obratno. Če podjetje ugotovi, da ne bo na razpolago dovolj obdavčljivega dobička za poravnavo terjatev za odloženi davek, mora zmanjšati knjigovodsko vrednost le-teh. Vsako tako zmanjšanje se kasneje lahko popravi, če postane verjetnost, da bo dobička dovolj.

2.5. Razkrivanje terjatev za odloženi davek

Podjetje mora razkriti znesek terjatev za odloženi davek, če:

- je razkritje odvisno od prihodnjih davčnih dobičkov, ki bodo presegali dobičke iz odprave obdavčljivih začasnih razlik;
- ima v tekočem letu oziroma je imelo v preteklih letih izgubo, ki se nanaša na odloženi davek.

Podjetje lahko terjatve za odloženi davek uveljavi zgolj v breme prihodnjih dobičkov. Tako podjetja, ki poslujejo s tekočo davčno izgubo ali z zelo nizkim nepomembnim dobičkom ali če se v podjetju kažejo težave pri poslovanju, praviloma ne bodo izpolnjevala pogojev za pripoznavanje terjatev za odloženi davek. O bodočih dobičkih ne sme biti dvoma. Prav tako je treba posebno razkriti, če je podjetje v preteklosti pripoznalo terjatve, nato pa poslovalo z izgubo, saj teh terjatev ni moglo uveljaviti.

2.6. Obveznosti za odloženi davek

Obveznosti za odloženi davek se pripoznajo, razen če so obdavčljive začasne razlike posledica:

- začetnega ovrednotenja dobrega imena, pri katerem se kasnejše oslabitve dobrega imena kasneje davčno ne priznajo; če davčni odhodki iz odpisov dobrega imena ne bi bili davčno priznani, bi sicer knjigovodska vrednost imena presegala davčno vrednost dobrega imena, vendar pa ne gre za začasno razliko; davčna obveznost bi povečala vrednost samega dobrega imena, kar pa ne bi bilo davčno priznано;
- začetnega pripoznavanja sredstva ali obveznosti v poslovnem dogodku, ki ni združitev, delitev, zamenjava kapitalskih deležev in prenos dejavnosti ter poslovni dogodek ne vpliva niti na obdavčljivi dobiček (izgubo) niti na računovodski dobiček.

Obveznost za odloženi davek se pripozna tudi:

- za obdavčljive začasne razlike, ki se nanašajo na finančne naložbe v odvisna podjetja, podružnice in pridružena podjetja ter deleže v skupnih podvigih, razen če obvladujoče podjetje ali naložbenik ni sposoben obvladovati časa, v katerem bodo odpravljene začasne razlike, kar pomeni, da v predvidljivi prihodnosti ne bi prišlo do delitve dobička, kar bi povzročilo večjo obveznost za plačilo davka;
- če se nabavna vrednost združitve, delitve, zamenjave kapitalskih deležev in prenosa dejavnosti razporedi na prevzeta sredstva, prevzete dolgove in pogojne obveznosti po njihovi pošteni vrednosti; pri obračunu davka pa se pojavijo ustrezni popravki, saj je te gospodarske kategorije treba vrednotiti po njihovi davčni vrednosti, ki je bila izkazana pri prenosni družbi; v tem primeru poračunana vrednost za odloženi davek vpliva na povečanje dobrega imena in ne na poslovni izid podjetja;
- če se sredstva prevrednotujejo na višjo pošteno vrednost zaradi povečanja; pri obračunu davka se opravijo določene prilagoditve, povečanje ne povečuje poslovnega izida podjetja, temveč kapital podjetja; če se ob prevrednotenju poveča posebni prevrednotovalni popravek kapitala oziroma presežek iz prevrednotenja, se obračunana obveznost za odloženi davek evidentira neposredno v breme presežka iz prevrednotenja.

2.7. Pripoznavanje in razkrivanje učinkov iz terjatev in obveznosti za odloženi davek

Davčne posledice poslov in drugih poslovnih dogodkov (ki se kažejo v terjativah in obveznostih za odloženi davek) se izkažejo na enak način, kot se izkaže poslovni dogodek, na katerega se navezuje terjatev ali obveznost za odloženi davek. Tako se vse terjatve oziroma obveznosti za odloženi davek, povezane s poslovnimi dogodki, pripoznanimi v izkazu poslovnega izida, tudi prikazujejo v izkazu poslovnega izida. Tak primer so poslovni dogodki,

ki se usklajujejo šele v prihodnjih davčnih obračunih v prihodnjih obdobjih (npr. amortizacija, rezervacije, odhodki zaradi oslabitev itd.).

Terjatve in obveznosti za odloženi davek, povezane s poslovnimi dogodki, pripoznanimi neposredno v kapitalu, se po navedenem pravilu pripoznajo neposredno v kapitalu (npr. če se sredstva prevrednotijo, pri obračunu davka pa ni ustreznih prilagoditev). Tak primer je prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev na višje poštene vrednosti in prevrednotenje finančnih naložb, razpoložljivih za prodajo. Za učinek prevrednotenja se poveča presežek iz prevrednotenja in ne poslovni izid. Učinek prevrednotenja pa se zmanjša za odloženi davek.

Kadar se posledice odloženih davkov kažejo v poslovnem izidu, tak učinek pri obveznostih za odloženi davek zmanjšuje poslovni izid, pri terjatvah za odloženi davek pa povečuje poslovni izid, skupaj z obračunanim davkom. Čisti poslovni izid se namreč kaže kot razlika med celotnim poslovnim izidom, obračunanim davkom od dohodka pravnih oseb in odloženim davkom.

Poslovni izid pred obdavčitvijo je računovodski poslovni izid, ki pa se razlikuje od davčne osnove, ki je predpisana z davčnimi predpisi. Podjetje mora obvezno razkriti sestavine odhodka za davek, ki so zlasti:

- znesek odhodka za davek iz obračuna,
- celotni znesek na novo pripoznanih in odpravljenih terjatev in obveznosti za odloženi davek, ki vplivajo na odhodek (prihodek) za odloženi davek,
- razliko v odhodku (prihodku) iz odloženega davka zaradi sprememb davčnih stopenj ali drugih davčnih predpisov,
- znesek prihodka odloženega davka, ki izhaja pretekle nepripoznane davčne izgube, davčnega dobropisa ali začasne razlike iz prejšnjih obdobj, ter
- znesek odhodka iz predhodno pripoznanih terjatev za odloženi davek.

Posebej je treba razkriti terjatve in obveznosti za odloženi davek, ki ne vplivajo na poslovni izid podjetja ter se nanašajo in obračunajo:

- v breme ali dobro kapitala,
- v breme ali dobro dobrega imena (pri združitvah, delitvah ...).

V zvezi z obračunanim in odloženim davkom je treba razkriti in pojasniti tudi:

- razmerje med celotnim odhodkom za davek in računovodskim poslovnim izidom,
- znesek odbitnih začasnih razlik, neizrabljenih davčnih izgub in davčnih dobropisov, za katere niso pripoznane terjatve za odloženi davek,
- za vsako vrsto odbitnih začasnih razlik ter za vsako vrsto neizrabljenih davčnih izgub² in neizrabljenih davčnih dobropisov znesek pripoznanih terjatev za odloženi davek ter

² Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, UPB-1, Uradni list RS, št. 17/05 in podzakonski akti: Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost, Uradni list RS, št. 49/04, Pravilnik o priznani obrestni meri

- znesek morebitnih obdavčljivih začasnih razlik, za katere niso pripoznane obveznosti za odloženi davek.

3. DOLOČBE SLOVENSKEGA ZAKONA O DAVKU OD DOHODKA PRAVNIH OSEB, KI POVZROČAJO TERJATVE IN OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju ZDDPO-1, 2006) določa vrsto začasnih in stalnih razlik med računovodskim dobičkom in davčno osnovo. Zakon o davku od dobička pravnih oseb, ki je veljal do leta 2005, ni vseboval določb, ki bi povzročale odložene davke.

Davčna osnova rezidenta in nerezidenta, ki opravlja dejavnost v stalni poslovni enoti v Sloveniji, je dobiček. Ugotovi se kot razlika med prihodki in odhodki, pri negativni razliki gre za izgubo in ne dobiček. Prihodki in odhodki se priznajo na podlagi zakona in v skladu z njim uvedenimi računovodskimi standardi. Izhodiščno je davčna osnova usklajena z računovodskim dobičkom.

ZDDPO-1, 2006, ureja sistem in uvaja obveznost plačevanja davka od dohodkov pravnih oseb, določa tudi dohodke, ki so obdavčeni. Rezident Slovenije je obdavčen za vse dohodke, ki jih doseže iz virov v Sloveniji in iz tujine.

3.1. Prevrednotovanje

Odhodki zaradi prevrednotenja, razen odhodkov, nastalih zaradi prevrednotenja dolgov, terjatev, finančnih naložb in denarnih terjatev, kateri se po SRS prevrednotujejo zaradi spremembe valutnega tečaja, in odhodki zaradi uporabe kapitalske metode vrednotenja finančnih naložb se ne pripoznajo. Ne glede na potrebo po prevrednotenju pri gospodarskih kategorijah, se odhodki iz prevrednotenja davčno ne priznajo v letu, ko so bili le-ti obračunani. Izračun prevrednotovalnih odhodkov ima tako vpliv le na nižji poslovni izid podjetja, nima pa vpliva na nižjo davčno osnovo za davek od dohodka. Prevrednotovalni odhodki pa se davčno priznajo po 17. členu ZDDPO-1, 2006, ob prodaji ali drugačni odtujitvi sredstev. ZDDPO-1, 2006, velja za sestavljanje poslovnih izkazov za leto 2006, s 1. 1. 2007 pa je stopil v veljavo nov zakon o davku od dohodka pravnih oseb, ki določa davčno priznано oslabitev finančnih naložb. Podjetja, ki veliko trgujejo s finančnimi naložbami in bodo imela

Uradni list RS, št. 130/04, Pravilnik o določanju primerljivih tržnih cen, Uradni list RS, št. 133/04 in Uredba o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih dohodkov, ki se ne vštevajo v davčno osnovo, Uradni list RS, št. 142/04.

finančne naložbe razvrščene v skupini, kjer so finančna sredstva izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, bodo ovrednotila naložbe po pošteni, borzni vrednosti na presečni datum in jim bodo priznani tako prihodki kot odhodki iz prevrednotenja.

V poslovnem letu 2006 so odhodki, ki niso davčno priznani v letu prevrednotenja gospodarskih kategorij, davčno priznani šele, ko je sredstvo prodano ali na drug način odtujeno in je izguba od gospodarske kategorije dejansko nastala. V letu realizacije izgube iz prodanega sredstva je kot odhodke prevrednotenja možno uveljaviti le zneske dejansko realizirane izgube. Če so bili v preteklosti narejeni večji prevrednotovalni popravki teh sredstev, kot je bila realizirana izguba, se bo presežni del prevrednotovalnih popravkov odpravil. Pri terjatvah se predhodno davčno nepriznani odhodki iz prevrednotenja davčno priznajo ob poravnavi ali drugačni odtujitvi dolgov. Za odpis terjatev, ki ga lahko razumemo kot drugačno odtujitev, je treba upoštevati tudi 23. člen ZDDPO-1, po katerem je odpis terjatev davčno priznan le pod pogojem, da:

- je bil znesek terjatev vključen v prihodke in
- so bila opravljena vsa dejanja, ki bi jih opravil s skrbnostjo dober gospodar za dosego plačila dolga.

Problem se pojavi pri davčnem obravnavanju gospodarskih kategorij, ki glede na svojo naravo ne morejo biti odtujena, kot npr. oslabitev neopredmetenega sredstva, oslabitev dobrega imena, in za sredstva, ki so odpisana, npr. zaradi uničenja opreme, zaradi odpisa finančnih naložb kot posledice stečaja, likvidacije itd. V tem primeru oslabitev pomeni dokončni odpis in ne zgolj vrednotenja gospodarske kategorije. Pri taki gospodarskih kategorijah gre po 17. členu ZDDPO-1 za odtujitev na drug način. Tu gre za izločitev sredstev zaradi neuporabnosti, za dokončni odpis npr. finančnih naložb zaradi stečaja, likvidacije podjetij.

Če so bili prevrednotovalni popravki oblikovani previsoko in je bila dejanska izguba manjša, potem se oblikujejo popravki, prihodki iz odprave oslabitev. Vendar se ti prihodki pri obračunu davka izvzamejo iz davčne osnove. Prevrednotovalni odhodki iz tega naslova so davčno nepriznani, tako da se posledično tudi prihodki ne upoštevajo pri davčni osnovi, saj bi v nasprotnem primeru prišlo do dvojnega obdavčevanja istega davčnega vira.

3.2. Rezervacije

Zakon od davku od dobička pravnih oseb je rezervacije za kritje možnih izgub v celoti obravnaval kot davčno nepriznane odhodke, medtem ko je dolgoročne rezervacije stroškov priznaval v obračunanih zneskih, vendar največ do 50 % obračunanih rezervacij stroškov.

Dolgoročne rezervacije se v knjigovodskih evidencah in bilanci stanja po SRS, 2006, pripoznavajo z ustreznim odbitkom od prihodkov poslovnega leta (dolgoročne rezervacije na

račun dolgoročno odloženih prihodkov) ali z vračunavanjem ustreznih stroškov oziroma odhodkov (dolgoročne rezervacije na račun dolgoročno vnaprej vračunanih stroškov oziroma odhodkov), če je verjetno, da bodo v prihodnosti nastajali takšni stroški oziroma odhodki in je zanje potrebno dolgoročno rezerviranje pokrivanja. Zakon od dobička pravnih oseb je pravno omejeval le dolgoročne rezervacije za pokrivanje možnih izgub, rezervacij za prihodke pa ne.

Na novo sprejet ZDDPO-1, 2006, je uvedel strožja merila glede rezervacij. Odprava in uporaba rezervacij se upoštevata na način, da se prihodki izvzemajo in odhodki priznavajo tako, da v davčno obdobje niso ponovno vključeni prihodki in odhodki, ki so predhodno povečevali davčno osnovo. Odhodki v zvezi z rezervacijami se pripoznajo šele v letu, ko so le-te odpravljene oziroma porabljene.

3.3. Amortizacija

Amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev se za davčne namene priznava v obračunanem znesku, vendar največ do zneska, ki se izračunava po metodi enakomernega časovnega amortiziranja in ob uporabi najvišje priznanih amortizacijskih stopenj. V primeru razlik med obračunano amortizacijo za davčne namene in amortizacijo za poslovne namene je treba obračunati terjatev oziroma obveznost za odloženi davek. Do odloženih davkov bo prihajalo, če bo amortizacija za poslovne namene obračunana v višjem znesku, kot pa je davčno priznana, in če bo uporabljena drugačna metoda amortiziranja. Če se za poslovne namene uporablja drugačna metoda amortiziranja od enakomernega časovnega amortiziranja, je treba za davčne namene najprej izračunati letne amortizacijske stopnje, ki bodo ustrezale metodi enakomernega časovnega amortiziranja.

Drugi razlog za odloženi davek so sredstva, katerih vrednost ne presega 500 EUR, njihova uporabna vrednost pa je daljša od enega leta. Nabavna vrednost teh sredstev se takoj ob prenosu v uporabo prizna kot odhodek. Takšna sredstva so lahko pri računovodenju za poslovne namene uvrščena med drobni inventar in so amortizirana skupinsko, lahko pa so razvrščena kot posamično opredmeteno osnovno sredstvo, vendar je amortizacija v tem primeru manj kot 100 % letno. Če bo amortizacija za davčne namene višja od amortizacije za poslovne namene, bodo podjetja izračunavala in izkazovala obveznost za odloženi davek.

3.4. Davčna izguba

Odhodki za pokrivanje davčne neporavnane (prenesene) izgube iz preteklih let, ki bi bili kot taki izkazani v izkazu poslovnega izida, niso davčno priznani. Izguba se lahko pokriva na način, s katerim v izkazu ne nastanejo odhodki. Pokriva se s čistim dobičkom tekočega leta, iz zakonskih rezerv ali iz drugih rezerv iz dobička. Davčna izguba predstavlja nekakšno dobroimetje pri davčni upravi, s katerim je možno zmanjšati bodoče davčne obveznosti.

Kritje izgube se bo prikazalo v izkazu poslovnega izida v obliki odhodkov samo v primeru, da podjetje pokriva izgubo z odpisom obveznosti ali s prejetimi namenskimi dotacijami. Odhodkov za preneseno izgubo zavezanec ne more uporabiti kot davčno priznane, za znižanje davčne osnove, lahko pa zniža davčno osnovo za morebitno preneseno davčno izgubo iz preteklih let, ki je še ni koristil kot davčno olajšavo. Davčno izgubo je možno prenašati v naslednje sedemletno obdobje in jo porabiti za zmanjšanje davčne osnove v naslednjem sedemletnem obdobju, vendar samo do višine davčne osnove tekočega davčnega obdobja. Sedemletno obdobje je bilo uvedeno šele v letu 2005, prej je veljalo petletno obdobje, tako da veljajo prenesene izgube, vključno z izgubo iz leta 2005.

Paziti je treba ob spremembi lastništva davčnega zavezanca, ki izkazuje davčno izgubo. Ob spremembi neposrednega ali posrednega lastništva v kapitalu zavezanca za več kot 25 % glede na strukturo na začetku davčnega obdobja davčne izgube tega in preteklih davčnih obdobj ni več možno prenašati v naslednja davčna obdobja. Prehodna določba zakona omogoča, da se to ne nanaša na izgube, ki so nastale do konca leta 2004.

Posebnosti pri prenosu davčne izgube so tudi pri zamenjavah kapitalskih deležev, prenosih dejavnosti ter združitvah in delitvah. Določbe zakona omogočajo, da prevzemna družba od prevzete družbe prevzame davčno izgubo, ki jo je možno pripisati delu ali ob združitvi celoti premoženja, ki se prenaša iz prenosne v prevzemno družbo. Prevzemna družba davčno izgubo prevzame pod pogoji, ki bi veljali za prenosno družbo, če prenos ne bi bil izvršen.

3.5. Udeležba v dobičku drugih oseb

ZDDPO-1, 2006, pod določenimi pogoji omogoča izvzem prejemkov iz udeležbe v dobičku v obliki dividend ali drugih deležev v dobičku iz davčne osnove zavezanca, prejemnika dividend. Zakon omogoča izvzem prejemkov, ki so istočasno lahko tudi prihodki, ni pa nujno. Če podjetje za vrednotenje finančnih naložb uporablja pošteno vrednost prek poslovnega izida, bo udeležbo v dobičku drugih oseb izkazalo prek prihodkov v izkazu poslovnega izida že ob samem vrednotenju naložb, s tem pa tudi v davčni osnovi. Del teh prihodkov bo lahko v prihodnjih letih razdeljen v obliki dividend ali drugih udeležb v dobičku in pod zakonskimi pogoji izključen iz davčne osnove, zato v zvezi s predvidenimi zneski izplačil dividend nastajajo odbitnečasne razlike, ampak ni terjatve do države. Če zavezanec izkaže udeležbo v dobičku drugih oseb v davčnem obračunu, v katerem še ne prejme dividend, potem gre začasne razlike med davčnim obračunom in izkazom poslovnega izida. Razlike sočasne samo, če bo dobiček v obliki dividend dejansko izplačan v naslednjih obdobjih. Del dividend, ki ne bo izplačan, predstavlja dokončno razliko med davčnim obračunom in izkazom poslovnega izida.

Prejete dividende se izločajo le pod pogoji, da:

- je prejemnik udeležen v kapitalu oziroma upravljanju izplačevalca tako, da je imetnik poslovnega deleža, delnic ali glasovalnih pravic v višini najmanj 20 %;
- znaša čas trajanja udeležbe v kapitalu oziroma upravljanju izplačevalca najmanj 24 mesecev ter
- je izplačevalec zavezanec za davek in ni rezident države oziroma se poslovna enota ne nahaja v državi z ugodnejšim davčnim položajem (kjer je splošna, povprečna, nominalna stopnja obdavčitve dobička družb nižja od 12,5 %).

Terjatve za odloženi davek lahko nastanejo tudi pri zavezancih, ki ne bodo vrednotili finančnih naložb po pošteni vrednosti, temveč po nabavni, in sicer v primeru, da v letu prejema dividend oziroma udeležbe v dobičku še ne bodo upravičeni do izvzema dividend, ker še ne izpolnjujejo pogoja glede trajanja lastništva v kapitalu izplačevalca (24 mesecev). Če tak zavezanec ne bo predložil garancije, bodo prejete dividende v letu prejema obdavčene, vendar pa bo zavezanec v letu, ko bo izpolnil prej naveden pogoj, lahko zahteval vračilo davka.

3.6. Začasne in dokončne razlike pri prenosu dejavnosti, združitvah, delitvah in zamenjavi kapitalskih deležev

Pri prenosu dejavnosti je prenosna družba oproščena plačila davka v zvezi z dobički in izgubami, ki nastanejo pri prenosu sredstev in obveznosti, ki pripadajo preneseni dejavnosti, če prenosna družba obdrži vrednostne papirje družbe prejemnice za najmanj 36 mesecev po prenosu dejavnosti. Iz tega lahko sklepamo, da morebitni prevrednotovalni prihodki in odhodki, nastali s prenosom dejavnosti, ne vplivajo na davčno osnovo prenosne družbe. Prav tako je iz navedenega mogoče ugotoviti, da gre pri prenosni družbi za dokončne in ne začasne razlike, razen če prenosna družba ne bi obdržala vrednostnih papirjev najmanj 36 mesecev.

Prezemna družba v postopkih prenosa (prevzema) dejavnosti od prenosne družbe, pri združitvah in delitvah prevzame rezerve in rezervacije, ki jih je oblikovala prenosna družba, ki se lahko pripišejo preneseni dejavnosti, z upoštevanjem davčnih ugodnosti in pogojev, ki bi veljali za prenosno družbo, če prenos ne bi bil izvršen. S prevzemom rezervacij prevzemna družba prevzame tudi terjatve za odloženi davek.

Pri delitvah, združitvah in prenosih dejavnosti se terjatve za odloženi davek pojavijo tudi zaradi prevzema davčnih izgub, in sicer v primeru, da terjatve za odloženi davek pri prevzemni družbi niso bile vzpostavljene in prevzemna družba v prihodnosti pričakuje obdavčljive dobičke za povrnitev prej nepripoznanih davčnih izgub.

3.7. Davčne olajšave

Davčne olajšave, ki jih zavezanec uveljavlja po ZDDPO-1, 2006, 49. člen in ki jih bo po sedmem odstavku tega člena prenašal v naslednja petletna obdobja, bodo povzročale terjatve za odloženi davek. Preseženi del olajšav, ki bo prenesen kot pravica do znižanja davčne osnove v naslednjih davčnih obdobjih namreč predstavlja še neuveljavljen davčni dobropis in njegov prenos v naslednje obdobje, v zvezi s čimer se pojavijo terjatve za odloženi davek.

3.8. Prevrednotenje (okrepitev) gospodarskih kategorij

Gospodarske kategorije v podjetju se lahko po računovodskih standardih prevrednotujejo oziroma okrepijo na višje poštene vrednosti. Prevrednotenje se ne pripozna v izkazu poslovnega izida, temveč v kapitalu in ima za posledico izkazovanje obveznosti za odloženi davek. Takšno prevrednotenje je v bistvu pripozna nerealiziranega dobička, ki predstavlja bodoči dobiček, ki bo obdavčen. Pri tem je pomembno, da so dejstva in okoliščine, ki omogočajo prevrednotenje gospodarskih kategorij, podani že danes, zato gre za pripoznavanje določenih bodočih davčnih posledic sedanjih poslovnih dogodkov. Prihodki iz prevrednotenja so pripoznani v bilanci stanja, v kapitalu in ne v izkazu poslovnega izida, tako da se morajo ravno tako pripoznati odloženi davki. Zmanjša se prevrednotovalni popravek kapitala oziroma presežek iz prevrednotenja.

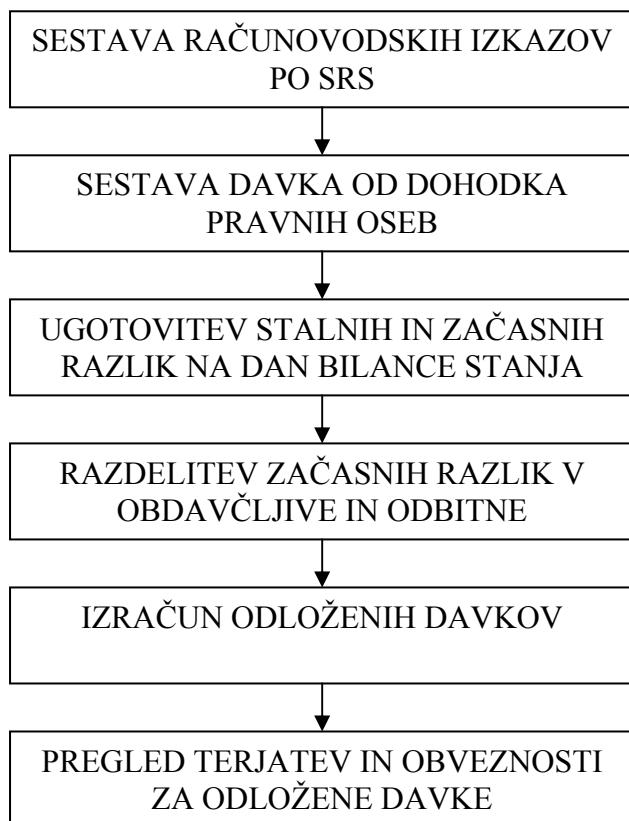
4. IZRAČUNAVANJE ODLOŽENIH DAVKOV

4.1. Metoda obveznosti po bilanci stanja

Metoda obveznosti po bilanci stanja se je kot edina metoda uveljavila tako v Združenih državah Amerike kot tudi v Evropi. Metoda primerja knjižno vrednost sredstev in obveznosti z njihovo davčno vrednostjo, razliko pa opredeljuje kot stalno ali začasno.

Slika 1 prikazuje korake za izračun odloženih davkov po metodi obveznosti po bilanci stanja.

Slika 1: Koraki izračunavanja odloženih davkov po metodi obveznosti po bilanci stanja

Vir: Jerman, 2005, str. 13

Podjetje, ki želi obračunavati odložene davke, najprej sestavi računovodske izkaze po SRS, kar predstavlja podlago za izračun davka od dohodka pravnih oseb, in pri tem upošteva veljavno zakonodajo.

Po sestavitvi računovodskih izkazov po SRS in obračunu davka od dohodka pravnih oseb podjetje primerja knjigovodsko vrednost sredstev in obveznosti v bilanci stanja z davčno vrednostjo ter ugotovi, kje so razlike, katere razlike so stalne in katerečasne. Pri izračunu odloženih davkov so odločilnečasne razlike, ki se razdelijo v obdavčljive (to so razlike, ki v prihodnosti povečujejo obdavčljivo osnovo in obveznost za odloženi davek) in odbitne (to pa so razlike, ki v prihodnosti zmanjšujejo davčno osnovo in povečujejo terjatve za odloženi davek). Razdelitev razlik na obdavčljive in odbitne je potrebna tudi zaradi morebitnih oslabitev odloženih terjatev za davke.

Podjetje iz časnih razlik izračuna terjatev in/ali obveznost za odloženi davek, vsaj enkrat letno pa pregleda terjatve za odloženi davek in izračuna morebitne popravke vrednosti, kar posebej zajema pregled in analizo davčnih izgub ter prenosljivih davčnih olajšav z roki zapadlosti ali drugimi omejitvami zaradi možnosti bodoče uporabe.

4.2. Ugotovitev stalnih in časnih razlik

Razlike, ki so vključene samo v računovodski obračun in ne v davčnega, so stalne narave, saj se nimajo namena povrniti oziroma izginiti v naslednjih obdobjih. Poslovni dogodki, ki so vključeni tako v davčni obračun kot računovodskega, povzročajočasne razlike, saj se imajo namen povrniti oziroma izginiti v naslednjih obdobjih. Stalne razlike se računovodsko posebej ne izkazujejo, saj nimajo posledic na prihodnja davčna obdobja.

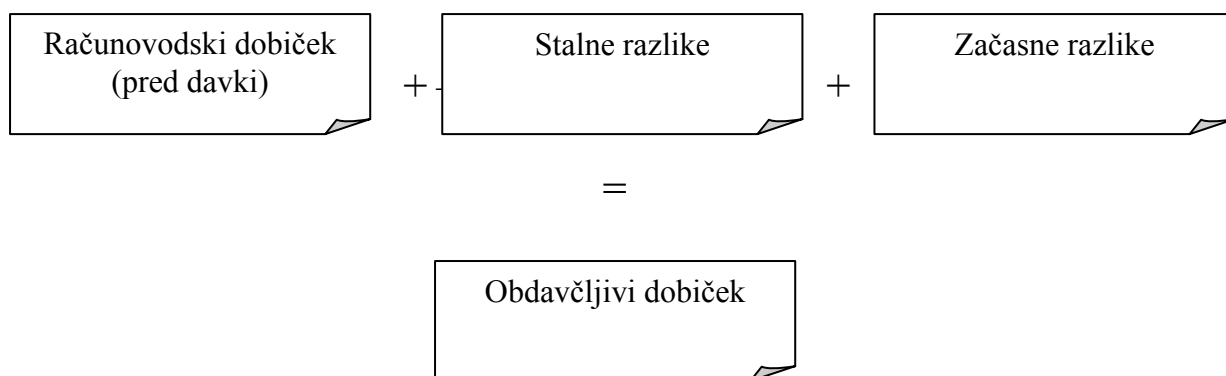
Časne razlike se po ugotovitvi razdelijo med obdavčljive in odbitne. Obdavčljivečasne razlike kasneje povečujejo obdavčljive zneske in odloženo davčno obveznost. Kot primer bi lahko navedli višjo amortizacijo tako v davčnih izkazih kot v računovodskih. Odbitnečasne razlike so razlike, ki kasneje zmanjšujejo obdavčljive zneske in povečujejo odložene davčne terjatve. Za primer bi lahko navedli v obdobju davčno nepriznane odhodke iz prevrednotenja (oslabitve), popravke vrednosti terjatev in podobno.

Terjatve oziroma obveznosti za odložene davke se izračunajo tako, da se odbitnečasne razlike pomnožijo z davčno stopnjo, za katero se pričakuje, da se bo uporabljala v obdobju realiziranja terjatev in obveznosti. V primeru napovedanih sprememb v davčni zakonodaji, ki jim navadno sledi potrditev z nekajmesečnim zamikom, se odloženi davki obračunajo po napovedanih davčnih stopnjah in glede na spremenjene davčne zakone.

4.3. Izračun odloženih davkov v naslednjih obdobjih

Obdavčljivi dobiček je seštevek računovodskega dobička, stalnih razlik in začasnih razlik.

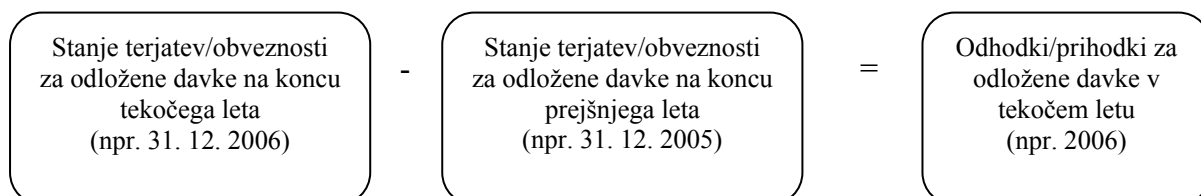
Slika 2: Sestavine obdavčljivega dobička

Vir: Jerman, 2005, str. 19

Pri uporabi metode obveznosti po bilanci stanja predstavljajo odhodki oziroma prihodki za odložene davke v tekočem letu razliko med končnim in začetnim stanjem terjatev/obveznosti za odložene davke.

Slika 3: Odhodki/prihodki za odložene davke v tekočem letu

Vir: Jerman, 2005, str. 19

Če se stanje terjatev za odložene davke glede na preteklo obdobje poveča, potem podjetje prikazuje prihodke iz odloženih davkov, prav tako, če se stanje obveznosti za odložene davke glede na preteklo obdobje zmanjša. V nasprotnih primerih podjetje izkazuje odhodke za odložene davke.

5. PREHOD NA SRS 2006 IN ODLOŽENI DAVEK

5.1. Spremembe davčne zakonodaje in računovodskih standardov

Prelomno leto z vidika odloženih davkov je bilo za slovenska podjetja že leto 2005. S 1. 1. 2005 je v veljavo stopil nov Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju ZDDPO-1, 2006), ki je nadomestil prej veljavni Zakon o davku od dobička pravnih oseb; takrat so se začeli porabljati tudi MRS. Nova davčna zakonodaja in spremenjeni računovodski standardi so povzročili pomembne spremembe na področju terjatev in obveznosti za odložene davke v računovodskih izkazih.

V letu 2006 je v računovodenju prišlo do novih sprememb, v veljavo so stopili novi računovodski standardi. Za davčno področje je bila pomembna novost Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku od dohodka pravnih oseb. Spremembe davčne zakonodaje se velikokrat nanašajo na spremembe računovodskih usmeritev za davčne namene, ki vplivajo na ugotavljanje davčne osnove, ne vplivajo pa na poslovni izid pred obdavčitvijo.

V vseh državah Evropske unije, tudi v Sloveniji, je pomembno, da so nekatera podjetja pri sestavljanju računovodskih izkazov zavezana k uporabi MSRP, 2004. Zahtevo, da morajo določena podjetja računovodske izkaze pripravljati po MSRP, 2004, je Slovenija uvedla z zakonom o spremembah in dopolnitvah v gospodarskih družbah. Zakon zahteva, da je obvezna uporaba MSRP-jev, 2004, za podjetja, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na organizirane trge vrednostnih papirjev v državah članicah Evropske unije in ki so zavezana h konsolidaciji po 53. členu Zakona o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 15/05), ter za banke in zavarovalnice. Uporaba je možna tudi za podjetja, ki to želijo, tako mora odločiti njihova skupščina, uporabljati pa jih mora najmanj pet let.

Drugo pomembno pravilo pa je, da državni računovodski standardi, torej SRS, ne smejo biti v nasprotju z MSRP, 2004. Tej zahtevi je Slovenija ugodila z novimi standardi, SRS 2006, ki veljajo za poslovna leta po 1. 1. 2006, do konca leta 2005 nekatera področja standardov niso bila usklajena.

Od leta 2006 bodo torej vsa podjetja uporabljala nov računovodski okvir pri sestavljanju posamičnih ali konsolidiranih računovodskih izkazov, uporabljala bodo ali SRS 2006 ali MSRP 2004.

5.2. Odloženi davki v računovodskih izkazih za leto 2006

Preračun otvoritvenega stanja v letu 2006 bo za mnoga podjetja vplival tudi na odloženi davek. Pripoznavanje terjatev in obveznosti za odloženi davek se v knjigovodskih evidencah uveljavlja le za pomembne, bistvene zneske. Za bistvenega se šteje znesek, če bi njegova opustitev lahko vplivala na poslovne odločitve uporabnikov, temelječe na računovodskih izkazih. Naravo in stopnjo pomembnosti opredeli podjetje v svojih aktih. V prilogah k računovodskim izkazom pa razkrije, da nepomembni zneski terjatev in obveznosti za odloženi davek niso pripoznani. Terjatve in obveznosti za odloženi davek se bodo izkazovale konec leta 2006, izjemoma ob prehodu na nove standarde se bodo izračunale že ob otvoritvenem stanju leta 2006.

Obveznosti za odloženi davek bodo nastale iz dveh razlogov:

- a) zaradi povečanja prenesenega poslovnega izida, ki ga bo podjetje v treh letih, torej postopoma, vštelo v davčno osnovo;
- b) zaradi presežka iz prevrednotenja, ki bo postopoma ali šele ob prodaji, odtujitvi oziroma odpravi priznanja sredstva (opredmetenega osnovnega sredstva, neopredmetenega sredstva, finančne naložbe ...) povečal (preneseni) poslovni izid (mimo poslovnega izida tekočega obdobja).

Povečanje prenesenega poslovnega izida bo najkasneje v treh letih všteto v davčno osnovo, kar pomeni, da je všteta tudi odložena obveznost za davek od dobička, ki ga bo treba plačati v letu, ko bo znesek vštet v davčno osnovo. Napačno bi bilo, če bi ob preračunu začetnega stanja celotni znesek povečanja prevrednotenja sredstev pripisali k povečanju poslovnega izida. Upoštevati je treba, da je v povečanju že vštet znesek odloženega davka. To pomeni, da je znesek odloženega davka treba izločiti in pripoznati kot odloženo obveznost za davek.

Presežek iz prevrednotenja, ki ga je podjetje pripoznalo v otvoritvenih stanjih, s preračunom posameznih računovodskih postavk: opredmetenih osnovnih sredstev, neopredmetenih sredstev (če se je odločilo za merjenje po modelu prevrednotenja) in finančnih naložb (če jih je uvrstilo v razred finančnih naložb za prodajo), bo vplival na poslovni izid šele ob amortizaciji oziroma prodaji, drugačni odtujitvi ali odpravi pripoznanja sredstev. Preračun teh kategorij bo vplival na poslovni izid šele ob amortizaciji oziroma prodaji, drugačni odtujitvi ali odpravi pripoznanja sredstev. Vpliv na poslovni izid je različen.

Pri opredmetenih in neopredmetenih osnovnih sredstvih bo presežek iz prevrednotenja povečal preneseni poslovni izid, bodisi postopoma ob obračunavanju amortizacije bodisi ob odtujitvi sredstva. Presežek iz prevrednotenja finančnih naložb pa bo ob prodaji oziroma odtujitvi prenesen v poslovni izid tekočega obdobja kot finančni prihodek. Podjetja, ki so uvrstila finančne naložbe po SRS 3 v skupino za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev, so prevrednotenja poknjižila prek kapitala oziroma popravka iz prevrednotenja finančnih naložb in prek povečanja oziroma zmanjšanja finančnih naložb. Kar pomeni, da bodo finančne naložbe dejansko vplivale na poslovni izid v prihodnjih obdobjih ob odtujitvi, prodaji.

V obeh primerih je v otvoritvenih zneskih presežka iz prevrednotenja vsebovan tudi znesek odloženega davka, ki ga bo v prihodnosti treba plačati državi, ko se bo presežek iz prevrednotenja vštel v preneseni poslovni izid (pri opredmetenih osnovnih in neopredmetenih sredstvih) ali tekoči poslovni izid (pri finančnih naložbah). V obeh primerih se bo v davčno osnovo vštel celotni presežek iz prevrednotenja. Pomembna razlika je, da se bo presežek iz prevrednotenja finančnih naložb v finančne prihodke tekočega obdobja vštel v celoti, v preneseni poslovni izid pa se bo vštel le presežek iz prevrednotenja opredmetenega in neopredmetenega sredstva brez odloženega davka.

6. FINANČNE NALOŽBE

Finančne naložbe so sredstva, ki jih ima podjetje naložbenik vložena zunaj svojega podjetja, da bi donosi, ki izhajajo iz njih, dolgoročno in/ali kratkoročno povečevali njegove finančne prihodke (Larson et al., 2005, str. 592). Podjetja investirajo v finančne naložbe iz najmanj treh razlogov:

- investiranje v finančne naložbe zaradi povečevanja prihodkov;
- investiranje v finančne naložbe vzajemnih in pokojninskih skladov, saj so le-ti ustanovljeni za ustvarjanje prihodkov iz finančnih naložb;
- investiranje v finančne naložbe kot del strategije podjetja (investiranje v podjetja tekmecev, dobaviteljev, kupcev).

Vse finančne naložbe, tako kratkoročne (ki jih je prej obravnaval SRS 6) kot dolgoročne, obravnava SRS 3, 2006.

Finančne naložbe so podlaga za terjatev do pravnih oziroma fizičnih oseb, obratno pa se pri teh osebah pojavlja kapital ali finančni dolg. Podlaga za nastanek finančne naložbe je pogodba oziroma finančni instrument, na osnovi katere nastane finančno sredstvo enega in hkrati finančna obveznost oziroma kapitalski inštrument drugega podjetja.

6.1. Začetno pripoznavanje, razporejanje in merjenje finančnih naložb

Finančna naložba se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja pripozna kot finančno sredstvo, če je verjetno, da bodo pritekale gospodarske koristi, povezane z njo, in je mogoče njeno nabavno vrednost zanesljivo izmeriti. Pri obračunavanju običajnega finančnega sredstva se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja finančno sredstvo pripozna bodisi z upoštevanjem datuma trgovanja bodisi z upoštevanjem datuma poravnave. Enako velja za običajne prodaje finančnega sredstva. Izbrani način se dosledno uporablja za vse nakupe ali prodaje finančnih naložb, ki pripadajo isti skupini. V bilanci stanja se izkazujejo dolgoročne in kratkoročne

finančne naložbe. Dolgoročne so tiste, ki jih podjetje naložbenik namerava imeti v posesti v obdobju, daljšem od leta dni, in ne v posesti za trgovanje.

V SRS 3 sta v opredelitvah ključnih pojmov pojasnjena pojma datum trgovanja (menjave) in datum poravnave (plačila). Razlikovanje med tema dvema načinoma obračunavanja običajnega nakupa je značilno predvsem za vrednostne papirje, to je finančne naložbe, ki se prenašajo z izročitvijo oziroma prenosom nematerializiranih vrednostnih papirjev na novega imetnika.

Način pripoznavanja finančnih naložb vpliva na izkaz poslovnega izida in na bilanco stanja (bilančno vsoto) v vseh primerih, ko podjetje kupi ali proda finančno naložbo pred bilančnim presečnim datumom, datum poravnave pa je po bilančnem presečnem datumu.

Datum trgovanja (menjave) je datum, na katerega se podjetje zaveže kupiti ali prodati sredstvo. Nanaša se na pripoznanje kupljenega sredstva in obveznosti, ki naj bi bila poravnana na datum trgovanja, ter na odpravo prodanega sredstva, pripoznanje dobička ali izgube pri odtujitvi in pripoznanje terjatve do kupca za plačilo na datum prodaje oziroma pripoznanje obveznosti na datum nakupa. Na splošno se obresti od sredstva ne začnejo obračunavati pred datumom poravnave, ko se prenese lastninska pravica. Če podjetje izbere za svojo računovodsko usmeritev pripoznavanje finančnih naložb z datumom trgovanja, mora biti sklenjena pogodba o nakupu ali prodaji vrednostnega papirja, s katero preidejo na ta dan na kupca tudi lastninske pravice. Vse pripoznane finančne naložbe je treba na presečni datum ovrednotiti in izmeriti. Na presečni datum se finančne naložbe ovrednotijo na pošteno vrednost. Tržne vrednostne papirje, ki kotirajo na borzi, mora podjetje ovrednotiti po tržni ceni, razen če podjetje razporedi finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo. V tem primeru finančnih naložb podjetje ne bi prevrednotilo.

Datum poravnave je datum, ko se sredstvo izroči podjetju ali ga podjetje izroči. Nanaša se na pripoznanje sredstva, ko ga podjetje prejme, ter na odpravo pripoznanja sredstva in pripoznanje dobička ali izgube ob odtujitvi na dan, ko ga podjetje izroči. Kadar se pri obračunavanju uporabi datum poravnave, obračuna podjetje spremembo poštene vrednosti sredstva, ki bo prejeto, v obdobju med datumom trgovanja in datumom poravnave na enak način, kot obračuna pridobljeno sredstvo. Torej se sprememba vrednosti ne pripozna za sredstva, ki se izkazujejo po nabavni ali po odplačni vrednosti; pripozna se v poslovnem izidu za sredstva, ki so razvrščena kot finančna sredstva, po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, in v kapitalu za sredstva, ki so razvrščena kot razpoložljiva za prodajo. Podjetje pripozna finančno naložbo na dan, ko poravna obveznost iz nakupa vrednostnega papirja oziroma odtuji finančno naložbo, ko je poravnana terjatev od prodaje vrednostnega papirja. Take pogodbe o nakupih oziroma prodajah vrednostnih papirjev podjetja največkrat evidentirajo v zunajbilančni evidenci. Pri takih nakupih finančnih inštrumentov so podjetja, predvsem v tujini, izoblikovala pravilo, da se nakup evidentira v računovodskih razvidih po vrednosti nič. Namen takega evidentiranja je zagotoviti pregled nad kupljenimi vrednostnimi

papirji. Podjetje mora samo določiti, kako bo evidentiralo nakup vrednostnih papirjev ob uporabi metode z datumom poravnave.

Pri nakupu vrednostnih papirjev mora podjetje, ki evidentira finančne naložbe po poštenu vrednosti prek poslovnega izida, na presečni dan izmeriti kupljeni vrednostni papir po poštenu vrednosti. Pri izkazu poslovnega izida mora pripoznati ali finančne prihodke ali finančne odhodke, ker pa sredstvo v poslovnih knjigah še ni pripoznano, je nasprotni konto prihodkom oziroma odhodkom konto časovnih razmejitev. Prav zaradi teh posebnosti oziroma zapletov je priporočljivo, da podjetja, ki nameravajo finančne naložbe izmeriti po poštenu vrednosti, izberejo metodo evidentiranja z upoštevanjem datuma trgovanja (menjave).

6.2. Realno vrednotenje finančnih naložb

Finančne naložbe in njihovo realno vrednotenje v računovodskih standardih zajemajo eno bolj zapletenih poglavij. MRS obravnavajo vrednotenje finančnih naložb v mnogih standardih, medtem ko SRS obravnavajo problematiko finančnih naložb v standardu 3 – Finančne naložbe. Problem vrednotenja finančnih naložb se največkrat pojavi pri naložbah v kapital drugih podjetij. Podjetje jih ima v svojih sredstvih kot naložbe, da bi z donosi, ki izhajajo iz takih naložb, v prihodnosti povečevalo svoje finančne prihodke.

Finančne naložbe v kapital drugih podjetij je ob začetnem pripoznavanju treba izmeriti po poštenu vrednosti. Poštena vrednost je dokazana, če jo je mogoče zanesljivo izmeriti. Pogoji za to je, da je objavljena cena na delujočem trgu vrednostnih papirjev ali da obstaja model vrednotenja, pri katerem so vložki podatkov vanj dokazani, ker prihajajo z delujočega trga. Finančne naložbe, pri katerih pogoja nista izpolnjena, se izmerijo po nabavni vrednosti.

6.2.1. Opredelitev pojma realna vrednost

Mednarodni standardi ocenjevanja vrednosti opredeljujejo vrednost kot gospodarsko zasnovo, ki izraža ceno, za katero se najverjetneje pogodijo kupci in prodajalci proizvodov ali storitev, ki so na voljo za nakup. Vrednost ni dejstvo, pač pa ocena možne cene, ki bo plačana za proizvode in storitve v določenem času v skladu s posebno opredelitvijo vrednosti. Gospodarska zasnova vrednosti izraža tržni pogled koristi tistega, ki poseduje proizvode ali storitve na datum ocenjevanja vrednosti (Praznik, 2006, str. 46).

Vrednost nekega premoženja ni odvisna od nepristranskih in neoporečnih analiz, ki jih izdelava neodvisen ocenjevalec vrednosti, pač pa od odnosa med donosom in tveganjem, ki ga je pripravljen sprejeti zainteresirani subjekt. Na razvitih trgih kapitala, kjer se vrednostni papirji prodajajo in kupujejo na transparenten način ter kjer imajo akterji enake informacije, se cena oblikuje s številnimi transakcijami. Pri podjetjih, katerih delnice niso uvrščene na organiziran

trg kapitala, so pričakovanja kupcev in prodajalcev lahko bistveno različna. Ocenjevanje vrednosti se v večini primerov nanaša prav na takšna podjetja. Vrednost podjetja je odvisna od uporabljenega načina, metode ali postopka ocenjevanja vrednosti in ni nujno, da so rezultati oziroma ocene vrednosti vedno enaki. Običajno se v praksi z različnimi metodami določi razpon vrednosti, v katerem potekajo pogajanja med kupcem in prodajalcem. Vrednost je v veliki meri odvisna od kakovosti uporabljenih podatkov ter prednosti in slabosti metod, ki so bile uporabljene pri ocenjevanju vrednosti. Večja nevarnost, da se spregledajo ključni tvorci oblikovanja vrednosti, je pri bolj kompleksnih metodah ocenjevanja in zapletenih modelih. Saj se veliko ocenjevalcev potem preveč ukvarja z izpopolnjevanjem modela ocenjevanja, namesto da bi se osredotočili na spoznavanje in razumevanje ključnih tvorcev cene ter dejanskih pričakovanj in interesov strank.

6.2.2. Ključni dejavniki, ki vplivajo na realno vrednost finančne naložbe

Realna vrednost finančne naložbe temelji na realni vrednosti podjetja. Realna vrednost podjetja je najbolj poudarjena pri podjetjih, katerih delnice niso uvrščene na organizirani trg, ki so manj likvidne. Cena se ne oblikuje na trgu in je največkrat pogodbena. V takih primerih je za realno vrednost finančne naložbe treba najprej oceniti realno vrednost podjetja.

Pri ocenjevanju podjetja določene značilnosti bistveno vplivajo na njegovo vrednost. Takšne značilnosti so (Pereiro, 2002, str. 34–37):

- pravna oblika in kraj poslovanja podjetja;
- gospodarska razvitost države, v kateri podjetje deluje;
- velikost podjetja;
- uvrščenost podjetja na organiziranem trgu kapitala;
- značilnost lastniškega deleža;
- razvojna stopnja panoge, v kateri podjetje deluje;
- starost podjetja;
- pogoji delovanja podjetja;
- možnost za vstop podjetja na organiziran trg kapitala.

Pravna oblika in kraj poslovanja pomembno vplivata na vrednost, saj veljajo različni davčni predpisi za različne pravne oblike podjetij v različnih državah. Vsaka država ima svoj davčni sistem, ki se od drugih razlikuje tako pri opredelitvi davčne osnove kot glede davčnih stopenj. Prav tako pomembno vpliva na vrednost podjetja razvitost države, v kateri podjetje deluje. Podjetja, ki delujejo na razvijajočih se trgih, običajno izkazujejo nestanovitne donose v primerjavi s podjetji na razvitih, stabilnih in zrelih trgih. Nestanovitnost pomeni večje tveganje in manjšo donosnost. Treba je upoštevati tudi državno tveganje.

Velika podjetja so običajno relativno in absolutno vredna več kot manjša. So manj občutljiva na makroekonomske spremembe in spremembe v panogi.

Delnice, ki kotirajo na borzi, so vredne več kot delnice lastniško zaprtih podjetij, saj so bolj iztržljive, bolj likvidne. Delnice na borzi je mogoče kupiti oziroma prodati v trenutku po transparentni ceni, ki kaže njihovo tržno vrednost, ob majhnih transakcijskih stroških. Za delnice ali deleže lastniško zaprtih podjetij, ki ne kotirajo na borzi, pa ni enostavno določiti njihovih cen. Potrebne so ocene z uporabo različnih metod ocenjevanja vrednosti. Takšne delnice so manj likvidne, težko jih je kupiti in prodati, postopki so dolgotrajnejši in običajno povezani z večjimi stroški.

Na vrednost podjetja vpliva tudi značilnost lastniškega deleža, ki je predmet ocenjevanja vrednosti. Manjšinski delež je načeloma manj vreden kot obvladujoči delež. Obvladujoči lastnik ima vpliv na poslovanje in odločitve podjetja, določa strategijo podjetja, sestavo celotnega kapitala podjetja in politiko dividend, odloča o prodaji premoženja, likvidaciji, statusnih spremembah in drugem. Na drugi strani je manjšinski lastnik v celoti odvisen od politike dividend, ki jo določi obvladujoči lastnik. Tako je posebej v lastniško zaprtih podjetjih pribitek za obvladovanje podjetja pri oceni podjetja zelo velik.

Značilnost panoge, v kateri podjetje deluje, je tudi eden izmed pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na vrednost podjetja. Nestabilnost panoge neposredno povzroča nestabilnost podjetja, s tem pa povečano tveganje in manjšo vrednost. Panoge, pri katerih prihaja do hitrih in stalnih tehnoloških sprememb, so običajno bolj tvegane kot tiste, v katerih se tehnološke spremembe pojavljajo le v daljših obdobjih.

Nova podjetja so veliko bolj tvegana od uveljavljenih, ki so že dolgo navzoča na trgu, saj razpolagajo z manjšimi viri, kupci, kapitalom, imajo manjši ugled itd. So nepredvidljiva in to je razlog za manjšo vrednost in drugačno oceno kot za uveljavljena podjetja.

Večja možnost vstopa podjetja na organiziran trg povečuje vrednost podjetja. Delnice podjetja, za katere se v kratkem pričakuje uvrstitev na borzo, so bolj zanimive, bolj tržljive in s tem več vredne.

Zaradi nenehnih sprememb na trgu ocena podjetja lahko zelo hitro zastara. Tržne informacije lahko vplivajo na neko podjetje, na neko panogo ali pa tudi na vsa podjetja na nekem trgu. Pri projektu ocenjevanja vrednosti podjetja obstaja določena negotovost glede sklepa o končni oceni vrednosti. Vedno je treba dopustiti določen prostor za možne napake.

Ocenjevalci pri svojih analizah uporabljajo največkrat enega izmed treh načinov vrednotenja: način tržnih primerjav, način kapitalizacije donosa in na sredstvih zasnovan način. Po Mednarodnih standardih ocenjevanja vrednosti je način kapitalizacije donosa najbolj splošen način.

Realna vrednost podjetja je torej rednost, ki bo investitorju dala informacije o dejanski vrednosti podjetja, o dejanskih pričakovanih donosih finančne naložbe v ocenjevano podjetje. To ni nujno tudi poštena vrednost, ki temelji na tržni vrednosti. Delnice določenega podjetja so na trgu lahko podcenjene ali precenjene, realno oceno pa nam poda realna izračunana vrednost. Tržna vrednost nam pove bolj malo, ali določene delnice podjetja prodati ali obdržati kot dolgoročno naložbo. Realna vrednost je ocena notranje vrednosti podjetja, ocena vrednosti lastniškega kapitala podjetja.

Ocene podjetij za investitorje pomenijo velik strošek. Največkrat se uporabljajo za določitev pošteno vrednosti finančnih naložb, za katere ni neposrednih dokazov o vrednosti, za finančne naložbe, ki niso uvrščene na organiziran trg kapitala.

6.3. Merjenje finančnih naložb po pridobitvi

SRS 3, 2006, določa, da je treba ob začetnem pripoznavanju finančne naložbe izmeriti in prevrednotiti. Po pošteni vrednosti je treba izmeriti vsa finančna sredstva in izpeljane finančne inštrumente, razen finančnih naložb v posojila, finančnih naložb v posesti do zapadlosti v plačilo in finančnih naložb v kapitalske inštrumente, za katere ni objavljena cena na delujočem trgu in katerih pošteno vrednosti ni mogoče zanesljivo izmeriti.

Za finančne naložbe SRS 2006 določa tri načine merjenja in prevrednotenja:

- a) prevrednotenje in merjenje po pošteni vrednosti,
- b) merjenje po odplačni vrednosti,
- c) merjenje po nabavni vrednosti.

6.3.1. Prevrednotenje in merjenje finančnih naložb po pošteni vrednosti

Podlaga za opredelitev pošteno vrednosti je predpostavka, da je podjetje delujoče podjetje, ki nima niti namena niti potrebe, da bi popolnoma ustavilo ali bistveno skrčilo svoje delovanje ali se lotilo posameznega posla s takimi nameni. Poštena vrednost torej ni znesek, ki bi ga podjetje prejelo ali plačalo v prisiljenem poslu, pri neprostovoljnem prenehanju obstoja ali pri prisilni poravnavi.

Poštena vrednost je znesek, za katerega je mogoče zamenjati sredstvo ali s katerim je mogoče poravnati obveznost ali za katerega je mogoče zamenjati podeljen kapitalski inštrument med dobro obveščenima in voljnima strankama v poslu, v katerem sta medsebojno neodvisni in enakopravni.

Za finančno naložbo, ki kotira na delujočem trgu, morajo biti cene takoj in redno na voljo na borzi, pri trgovcu, borznem posredniku, gospodarski panogi, službi za cene ali državnim

agenciji, ter predstavljajo dejanske posle, ki se redno pojavljajo na trgu na čisto poslovni podlagi. Namen opredelitve poštene vrednosti za finančni inštrument, s katerim se trguje na delujočem trgu, je dobiti ceno, po kateri bi se posel s tem inštrumentom opravil na dan bilance stanja na najugodnejšem delujočem trgu, do katerega ima podjetje neposreden dostop. Cene, ki so objavljene na delujočem trgu, so najboljše in sprotno dokazilo o pošteni vrednosti finančnega sredstva. Borzna cena torej najbolj ustreza pošteni vrednosti, posli pa se seveda sklepajo pri različnih cenah od objavljenih; ceno oblikujejo ponudba in povpraševanje po določenem finančnem sredstvu. MRS 39, 2001, določa, da če nista na razpolago sprotne ponudbeni in ponujeni ceni, dokazuje zadnji posel sprotno pošteno vrednost, kolikor se gospodarske okoliščine niso pomembno spremenile od datuma posla.

Za finančna sredstva, ki ne kotirajo na delujočem trgu, lahko podjetje ugotovi pošteno vrednost z vrednotenjem. Metode vrednotenja temeljijo na zadnjem poslu med obveščenima in voljnima strankama, lahko tudi na primerjavi s trenutno pošteno vrednostjo drugega inštrumenta, ki ima podobne bistvene značilnosti, na proučitvi diskontiranih denarnih tokov in na modelih za določanje cen opcij. Če metoda vrednotenja dokaže svojo zanesljivost pri ocenjevanju cen, jo je treba uporabljati.

SRS 3 določa pravila za pripoznavanje dobičkov ali izgub zaradi prevrednotenja oziroma kasnejšega merjenja. Tako se zaradi spremembe poštene vrednosti dobiček ali izguba pripozna kot:

- dobiček ali izguba v poslovnem izidu med finančnimi prihodki in odhodki, razvrščena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida,
- dobiček ali izguba neposredno v kapitalu, kot presežek iz prevrednotenja v zvezi s finančnimi sredstvi, razpoložljivimi za prodajo.

6.3.2. Merjenje finančnih naložb po odplačani vrednosti

Odplačana vrednost finančnega sredstva je znesek, s katerim se finančno sredstvo izmeri ob začetnem pripoznanju, zmanjšan za odplačilo glavnice, povečan oziroma zmanjšan (po metodi efektivnih obresti) za nabrano odplačilo razlike med začetnim in v plačilo zapadlim zneskom ter zmanjšan (neposredno ali na kontu popravka vrednosti) zaradi oslABLJENOSTI ali neudenarljivosti.

Metoda efektivnih obresti je metoda izračunavanja odplačne vrednosti finančnega sredstva ali skupine finančnih sredstev in razporejanja prihodkov od obresti ali odhodkov za obresti v ustreznem obdobju.

Efektivna obrestna mera je obrestna mera, ki natančno razobrestuje (diskontira) ocenjeni tok prihodnjih denarnih tokov, plačil ali prejemkov v pričakovani dobi finančnega inštrumenta, ali v ustrezno krajšem obdobju, na čisto knjigovodsko vrednost finančnega sredstva. Pri

izračunavanju efektivne obrestne mere mora podjetje oceniti denarne tokove ob upoštevanju vseh pogodbenih določb finančnega instrumenta (npr. predplačila, nakupne in podobne opcije), vendar ne sme upoštevati prihodnjih kreditnih izgub. Izračun vključuje vsa nadomestila in zneske, plačane ali prejete med strankama pogodbe, ki niso sestavni del efektivne obrestne mere, ter stroške posla in vse druge premije in popuste.

Za metodo efektivnih obrestnih mer se predpostavlja, da je možno denarne tokove in pričakovano dobo skupine finančnih instrumentov zanesljivo oceniti. Podjetje mora v redkih primerih, ko denarnih tokov ali pričakovane dobe finančnega instrumenta ni mogoče zanesljivo oceniti, uporabiti samo pogodbene denarne tokove v vsej dobi finančnega instrumenta.

6.3.3. Merjenje finančnih naložb po nabavni vrednosti

SRS izhajajo iz temeljne opredelitve, da je treba ob začetnem pripoznanju izmeriti finančna sredstva po nabavni, poštenu vrednosti brez odšteta stroškov posla, razen naložb, ki se izmerijo po odplačni vrednosti, oziroma naložb, katerih vrednosti ni mogoče zanesljivo izmeriti.

Merjenje finančnih naložb po nabavni vrednosti pomeni, da celotno obdobje pripoznavamo naložbe po nabavni vrednosti, povečani za stroške in zmanjšane za morebitno oslabitev. Izgube zaradi oslabitve se pripoznajo v finančnem izidu in se kasneje ne smejo razveljaviti.

6.4. Oslabitev finančnih sredstev

Na vsak dan bilance stanja mora podjetje oceniti, ali obstaja kak nepristranski dokaz o morebitni oslabiljenosti finančnega sredstva. Če obstaja dokaz, mora za vsako finančno sredstvo, ki je izmerjeno po odplačni vrednosti, nabavni vrednosti ali razpoložljivo za prodajo, ugotoviti vrednost izgube zaradi oslabitve.

Oslabitev povzroči izgube, če obstajajo objektivni dokazi o oslabitvi zaradi določenih dogodkov ali enega samega dogodka. Ti dogodki vplivajo na prihodnje denarne tokove finančnega sredstva, ki jih je možno zanesljivo oceniti. Tak dogodek, ki je povzročil oslabitev, je morda nemogoče prepoznati, saj največkrat izgubo povzroči več dogodkov skupaj.

Če obstajajo nepristranski dokazi, da je pri posojilih ali finančnih naložbah v posesti do zapadlosti v plačilo, izkazanih po odplačni vrednosti, nastala izguba zaradi oslabitve, se njen znesek izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo in sedanjo vrednostjo pričakovanih prihodnjih denarnih tokov finančnega sredstva. Knjigovodsko vrednost je treba zmanjšati

bodisi neposredno bodisi s preračunom prek konta popravka vrednosti. Izguba se mora v poslovnem izidu pripoznati kot prevrednotovalni finančni odhodek. Če se v naslednjem obdobju izguba zaradi oslabitve zmanjša, je treba že prej pripoznano izgubo razveljaviti, ravno tako bodisi neposredno bodisi na kontu popravka vrednosti. Razveljavitev izgube pa se v poslovnem izidu prikaže kot prevrednotovalni finančni prihodek.

Pri finančnih naložbah, katerih poštene vrednosti ni možno zanesljivo izmeriti, ker ni objavljene cene na delujočem trgu in je sredstvo tako izkazano po nabavni vrednosti, se izguba pripozna kot razlika med knjigovodsko vrednostjo in sedanjo vrednostjo diskontiranih prihodnjih pričakovanih denarnih tokov kot odhodek. Takšnih razlik pa pri navedeni vrsti finančnih naložb ni dovoljeno razveljaviti.

Sredstvom, ki so pripoznana v skupini, ki je na razpolago za prodajo, se zmanjša poštena vrednost neposredno kot negativni presežek iz prevrednotenja in pripoznajo prevrednotovalni finančni odhodki, če obstajajo nepristranski dokazi za zmanjšanje poštene vrednosti. Znesek celotne izgube, za katero se zmanjša negativni presežek iz prevrednotenja in se pripoznajo prevrednotovalni finančni odhodki, je razlika med nabavno vrednostjo in sprotno pošteno vrednostjo, zmanjšano za izgubo zaradi oslabitve takšnega finančnega sredstva. Izgube, ki so pripoznane prek poslovnega izida za finančno naložbo, razvrščeno kot razpoložljivo za prodajo, se ne morejo razveljaviti prek poslovnega izida. Če se v naslednjem obdobju poštena vrednost takega sredstva poveča in je povečanje mogoče nepristransko povezati z oblikovano izgubo, je znesek razveljavitve možno prikazati v poslovnem izidu kot prevrednotovalni finančni prihodek.

6.5. Razvrščanje in vrednotenje finančnih naložb po pridobitvi

SRS 3 po novem določa štiri skupine, v katere morajo podjetja po začetnem pripoznavanju razvrstiti finančne naložbe:

- a) finančna sredstva, izmerjena po poštenu vrednosti prek poslovnega izida,
- b) finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo,
- c) posojila ali
- č) za prodajo razpoložljiva finančna sredstva.

Pri odločitvi o razvrstitvi je zelo pomemben namen pridobitve finančne naložbe, podjetje pa pretežno samo odloča, v katere skupine bo razvrstilo svoja sredstva. Politiko pridobitve finančne naložbe mora podjetje imeti opredeljeno v pravilniku o računovodstvu ali v kakšnem drugem aktu. Ko podjetje finančne naložbe razvrsti med sredstva, izmerjena po poštenu vrednosti prek poslovnega izida, jih ne more prerazvrstiti, saj jih je razvrstilo v prvo skupino z namenom trgovanja. Finančna sredstva v posesti do zapadlosti v plačilo pa mora razvrstiti v

razpoložljiva za prodajo, če spremeni namen naložbe oziroma če naložbe ni sposobno obdržati do zapadlosti v plačilo.

6.5.1. Finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida

Podjetja bodo za finančne naložbe, ki jih bodo razvrstila med finančne naložbe, izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, praviloma izbrala pripoznavanje z upoštevanjem datuma trgovanja (menjave). V prvo skupino se razvrstijo finančne naložbe, ki jih ima podjetje v posesti za trgovanje, kar pomeni pogosto kupovanje in prodajanje. Največkrat se pridobivajo z namenom ustvarjanja dobička na račun kratkoročnih nihanj cen na trgu.

Na vsak bilančni presečni dan je finančne naložbe v prvi skupini treba izmeriti po pošteni vrednosti, to je praviloma cena naložb na delujočem trgu. Dobiček ali izguba iz spremembe poštene vrednosti se pripozna v poslovnem izidu, prek finančnih prihodkov ali odhodkov. Stroški, ki so povezani z nakupom oziroma prodajo finančne naložbe, razne provizije, se takoj pripoznajo kot stroški.

Podjetje v prvo skupino uvrsti finančne naložbe, ki jih pridobi za prodajo in ponoven nakup v kratkem roku. Med take naložbe štejemo delnice, ki so uvrščene na katerikoli organiziran trg vrednostnih papirjev v Sloveniji in v svetu ter se z njimi trguje na kakem drugem delujočem trgu (npr. medbančnem, denarnem). V vsakem primeru mora biti izpolnjen pogoj, da se takim sredstvom da ugotoviti pošteno vrednost. V to skupino uvrščamo tržne vrednostne papirje. To se predvsem delnice in obveznice, s katerimi se dejansko trguje na borzi, kar pomeni, da so to likvidni vrednostni papirji. Med tovrstne finančne naložbe podjetje lahko uvrsti tudi naložbe v kupone vzajemnih in podobnih skladov, v primeru, da namerava z njimi trgovati.

Nekatera podjetja dajo svoja sredstva borznoposredniškim hišam v upravljanje. To pomeni, da pooblastijo borzne hiše, da v njihovem imenu kupujejo in prodajajo vrednostne papirje brez omejitev. Tudi te vrste finančnih naložb mora podjetje uvrstiti v to skupino. Edina izjema je, da je v pogodbi navedeno, da borzna hiša za podjetje samo kupuje vrednostne papirje.

Za delnice in obveznice, ki so uvrščene na organiziran trg vrednostnih papirjev, vendar se z njimi zelo malo trguje, so slabo likvidne, ne moremo trditi, da je dnevno objavljena cena tudi njihova dejanska poštena vrednost. Tako da omenjenih vrednostnih papirjev ne moremo uvrstiti v skupino sredstev, izmerjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida. Prav tako v to skupino ne sodijo naložbe v družbe z omejeno odgovornostjo, saj se z deleži družb ne trguje na organiziranih trgih.

Če podjetje pridobi izpeljani finančni instrument, ga uvrsti v prvo skupino. Izjema so finančni instrumenti, namenjeni varovanju pred tveganjem. Med izpeljane finančne instrumente uvrščamo:

- prodajne in nakupne opcije (angl. call and put options),
- obrestne in valutne zamenjave (angl. swaps),
- opcije z najvišjo vnaprej določeno sprejemljivo obrestno mero (angl. caps),
- opcije z najnižjo vnaprej določeno sprejemljivo obrestno mero (angl. floors),
- opcije z najnižjo in najvišjo vnaprej določeno sprejemljivo obrestno mero (angl. collars),
- obveze iz posojil.

Iz navedenega je torej teoretično možno med finančne naložbe v prvi skupini uvrstiti katerokoli finančno sredstvo, če zanj obstaja trg ali če je možno ugotoviti njegovo pošteno vrednost. Po SRS 3.21. pa je poštena vrednost dokazana, če jo je mogoče zanesljivo izmeriti, kar omogoča delujoči trg vrednostnih papirjev.

Obstaja tudi model vrednotenja, pri katerem so vložki vanj dokazani, ker prihajajo iz delujočega trga. Če bi se podjetje odločilo, da bo z vrednotenjem ugotavljalo pošteno vrednost finančnih naložb za potrebe razvrščanja v skupine, je vrednotenje treba opraviti tako, da vhodni podatki za cenitev pridejo z delujočega trga. Tako ocenjevanje je zelo zahtevno, zato je za podjetje najboljša, da delo prepusti pooblaščenemu ocenjevalcu vrednosti podjetij. Vrednotenje je možno za delnice, ki niso uvrščene na trg vrednostnih papirjev, in ne za deleže v družbe z omejeno odgovornostjo. Če je podjetje razporedilo finančne naložbe, ki ne kotirajo na trgu vrednostnih papirjev, v skupino naložb, izmerjenih po poštenu vrednosti prek poslovnega izida, mora za take finančne naložbe ugotavljati pošteno vrednost z vrednotenjem tako ob začetnem pripoznavanju kakor tudi na vsak poznejši datum bilance stanja. To pa podjetju povzroči veliko dodatnih stroškov.

Če za kapitalsko finančno naložbo ne obstaja neposreden tržni dokaz o njeni poštenu vrednosti, poštene vrednosti ni mogoče dokazati, je naložbo treba ovrednotiti po nabavni vrednosti in jo razvrstiti med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva.

6.5.2. Finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo

Podjetje razvrsti med finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo finančna sredstva z določenimi ali določljivimi plačili in določeno zapadlostjo v plačilo, ki jih namerava in zmore posedovati do zapadlosti v plačilo. Oceniti mora svoj namen in zmožnost posedovati finančne naložbe do zapadlosti v plačilo tako ob začetnem pripoznavanju takšnih finančnih sredstev kakor tudi na vsak bilančni presečni datum.

Finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo sestavljajo dolgoročni finančni instrumenti. To so predvsem dolgovni finančni instrumenti (največkrat obveznice), lahko tudi s spremenljivo obrestno mero. S pogodbo je določena zapadlost finančnega instrumenta v plačilo, določeni so zneski in datumi plačil imetniku, denimo obresti in glavnice. Stroški posla, ki izhajajo neposredno iz nakupa finančne naložbe, se pripisujejo finančni naložbi. Take naložbe se izmerijo po odplačani vrednosti. To je znesek, s katerim se finančno sredstvo izmeri ob začetnem pripoznavanju, zmanjšan za odplačilo glavnice, povečan oziroma zmanjšan (po metodi efektivnih obresti) za nabrano odplačilo razlike med začetnim in v plačilo zapadlim zneskom ter zmanjšan (neposredno ali s preračunom na kontu popravka vrednosti) zaradi oslabiljenosti ali neudenarljivosti. Za večino finančnih sredstev je poštena vrednost ustrežnejše merilo kot odplačna vrednost. Razvrstitev finančne naložbe v posest do zapadlosti v plačilo je izjema, vendar le, če ima podjetje dejansko namen posedovati naložbo do zapadlosti v plačilo.

Če se pokaže izguba zaradi oslabilitve pri finančnih naložbah v posesti do zapadlosti v plačilo in obstajajo nepristranski dokazi, se izguba izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo sredstva in sedanjo vrednostjo pričakovanih prihodnjih denarnih tokov (razen prihodnjih kreditnih izgub, ki še niso nastale). Denarni tokovi se diskontirajo po izvorni efektivni obrestni meri finančnega sredstva. Knjigovodsko vrednost sredstva je treba zmanjšati neposredno z uporabo konta popravka vrednosti. Vrednost izgube mora podjetje pripoznati v poslovnem izidu. Če se znesek pripoznane oslabilitve v naslednjem obdobju zmanjša, da se pokaže manjša izguba, je to treba popraviti s poračunom neposredno na kontu popravka vrednosti. Vrednost razveljavitve izgube pa je ravno tako kot prvotno izgubo treba pripoznati v poslovnem izidu.

V zvezi z razvrstitvijo finančnih naložb v drugo skupino daje napotke SRS 39. Standard pravi, da podjetje nima trdnega namena do zapadlosti v plačilo posedovati finančno naložbo z vnaprej določeno zapadlostjo, če namerava posedovati finančno sredstvo v neopredeljenem roku, če je pripravljeno prodati finančno naložbo (razen v okoliščinah, ki se ne ponavljajo in ki jih podjetje ne more predvidevati, npr. finančni zlom, zaradi pretiranega povpraševanja v banki) zaradi spremembe tržnih obrestnih mer ali tveganj, potreb glede plačilne sposobnosti ali če ima izdajatelj pravico poravnati finančno sredstvo z zneskom, ki je precej pod njegovo odplačno vrednostjo. Nakupna opcija izdajatelja lahko pospeši zapadlost sredstva v plačilo, in tako imetnik dobi skoraj vso knjigovodsko vrednost. Toda če je finančno sredstvo odpoklicano na takšni podlagi, da zato imetnik ne dobi povrnjene skoraj vse njegove knjigovodske vrednosti, sredstvo ne more biti razvrščeno v to skupino. Pri ugotavljanju, ali je knjigovodska vrednost povrnjena, podjetje upošteva vsako plačano premijo in usredstvene stroške posla.

6.5.3. Posojila

SRS 3.2. določa, da so finančne naložbe večinoma naložbe v kapital drugih podjetij, v dolgoročne dolgove drugih podjetij, države, območja, občine ali drugih izdajateljev. Podjetje svoje finančne naložbe iz skupine posojil izkazuje med kratkoročnimi in dolgoročnimi terjatvami. Standard še določa, da se poslovne terjatve ne štejejo kot finančne naložbe, razen tistih, ki so v posesti za trgovanje. V skupino posojil sodijo neizpeljana finančna sredstva, ki ne kotira na delujočem trgu. Načeloma katerokoli neizpeljano finančno sredstvo z določenimi ali določljivimi plačili (tudi posojena sredstva, poslovne terjatve, finančne naložbe v dolgovne inštrumente in vloge pri bankah) lahko ustreza opredelitvi finančne naložbe v posojila in terjatve. Pogoji pa je, da finančno sredstvo ne kotira na delujočem trgu, npr. dolgovni finančni inštrument.

6.5.4. Za prodajo razpoložljiva finančna sredstva

Vse finančne naložbe, ki jih podjetje ni uvrstilo v nobeno od prvih treh skupin, sodijo v skupino za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev. Podjetje finančne naložbe pripozna po nabavni vrednosti. Na bilančni datum mora naložbe izmeriti po pošteni vrednosti, če je to mogoče. Poštena vrednost je vrednost naložb na delujočem trgu. Dobiček ali izguba iz spremembe poštene vrednosti se pripozna v presežku iz prevrednotenja, zato je lahko tudi negativen. Praviloma podjetje ne more prerazvrstiti finančnih naložb, razvrščenih med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva, v druge skupine sredstev.

Med za prodajo razpoložljiva sredstva podjetje uvrsti:

- delnice, ki kotirajo na borzi, vendar se je odločilo, da jih ne bo kupilo zaradi trgovanja, ampak jih namerava posedovati daljše obdobje;
- obveznice, ki kotirajo na borzi, vendar jih namerava obdržati daljše obdobje in jih tudi ni razvrstilo med finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo;
- delnice, ki ne kotirajo na borzi in za katere je sklenilo, da ne bo ugotavljalo njihove poštene vrednosti, in jih ni uvrstilo med finančne naložbe, izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida;
- finančne naložbe v deleže družb z omejeno odgovornostjo (razen izjem, ki so se odločile, da bodo z vrednotenjem ugotavljale pošteno vrednost naložbe in so jih razvrstile med finančne naložbe, izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida);
- naložbe v kupone vzajemnih in podobnih skladov, ki jih namerava obdržati daljše obdobje,
- vse druge naložbe, ki jih ni razvrstilo v nobeno od prvih treh skupin.

7. PRIMER KNJIŽENJA FINANČNIH NALOŽB IN ODLOŽENIH DAVKOV

Na vsak bilančni presečni dan je treba finančne naložbe, za katere je možno ugotoviti pošteno vrednost in so razvrščene med finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo, izmeriti po poštenu vrednosti. Poštena vrednost je praviloma cena za take naložbe na delujočem trgu. Pripoznani dobiček ali pripoznana izguba iz spremembe poštene vrednosti finančnega sredstva se pripozna kot presežek iz prevrednotenja oziroma kot oslabitev finančnega sredstva. Prevrednotenje finančnih naložb ne vpliva na poslovni izid podjetja, saj so prevrednotenja oziroma oslabitve poknjiženi prek kapitala.

Podjetje X, d. o. o., je skozi obdobja svoja denarna sredstva vlagalo v finančne naložbe (priloga: portfelj Podjetja X, d. o. o.). Kupilo je naložbe z namenom posedovanja za daljše obdobje in ne za doseganje dobičkov iz razlik v ceni.

27. 11. 2006 je Podjetje X, d. o. o., kupilo 5 delnic KRKG, izdajatelja Krke, d. d., po ceni 187.130,84 SIT, stroškov pri nakupu je bilo za 6.549,58 SIT. Naložbo je pripisalo finančnim naložbam v svojem portfelju.

Tabela 1: Primer knjiženja nakupa delnic

Zap. št.	Vsebina	Konto	V breme	V dobro
1.	Nakup delnic	178	935.654,20	
		285		935.654,20
2.	Stroški posla	178	6.549,58	
		285		6.549,58
3.	Plačilo	285	942.203,78	
		110		942.203,78

Podjetje je 31. 12. 2006 napravilo prevrednotenje vrednostnih papirjev. Delnice ima knjižene po nabavni vrednosti, v svojem knjigovodstvu vodi delnice po povprečni nabavni vrednosti. V povprečno vrednost delnice se vštejejo tudi stroški posla pri nakupu vrednostnih papirjev, zato se povprečna nabavna vrednost delnice podjetja razlikuje od povprečne nabavne vrednosti, ki jo za podjetje vodi borzna hiša. Iz borzne hiše, kjer ima odprt račun, je prejelo tržno vrednost svojih naložb na dan 31. 12. 2006, iz katerega lahko poknjiži preračun delnic in odloženi davek. Tržna vrednost se upošteva kot poštena vrednost le za delnice, s katerimi se trguje na organiziranem trgu. Podjetje X, d. o. o., ima v svojem portfelju le tržne vrednostne papirje, zato lahko kot pošteno vrednost svojih naložb upošteva kar celotni izračun borzne hiše. 1. 1. 2007 je v Sloveniji začel veljati Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 117/06), ki določa novo davčno stopnjo za leto 2007, in sicer 23-odstotno. Podjetje mora upoštevati pri knjiženju odloženega davka novo priznano davčno stopnjo. Podjetje lahko po svoji oceni, če pričakuje, da bo naložbe posedovalo še daljše obdobje, vzame tudi povprečno

stopnjo oziroma najnižjo 20-odstotno. Zakon za vsako leto določa zmanjšanje davčne stopnje, do 20 %. V letu 2006 je vrednost naložb podjetja narasla, tako da mora podjetje knjižiti obveznost za odloženi davek.

Podjetje knjiži najprej presežek iz prevrednotenja (kot razliko med nabavno in pošteno vrednostjo). S tem na eni strani poveča vrednost naložbe na kontu 178 (kratkoročne finančne naložbe, razporejene in izmerjene po pošteni vrednosti prek kapitala) in na drugi strani vrednost kapitala prek konta 954 (presežek iz prevrednotenja dolgoročnih finančnih naložb). Prevrednotenje je dejansko manjše, za vrednost davka od dobička, ki bi ga podjetje moralo plačati ob morebitni prodaji, posledično ima podjetje tudi manjši kapital za vrednost davka. Tako zmanjša prek konta 959 (popravek vrednosti presežkov iz prevrednotenja za odloženi davek) presežek iz prevrednotenja za predvideni davek in poveča na kontu 988 (obveznost za odloženi davek) obveznost do države.

Tabela 2: Primer knjiženja obveznosti za odloženi davek

Zap. št.	Vsebina	Konto	V breme	V dobro
1.	Vrednost delnic po PNC	178	5.883.594,93	
2.	Preračun delnic na višjo pošteno vrednost	178	2.187.509,93	
		954		2.187.509,93
	Obveznost za odloženi davek iz prevrednotenja delnic	959	503.127,28	
		988		503.127,28

Podjetju X, d. o. o., je vrednost vseh finančnih naložb narasla in bo na presečno bilančno obdobje morale poknjižiti obveznost za odloženi davek. Teoretično bom prikazala knjižbo terjatve za odloženi davek. Terjatev se poknjiži v primeru, da vrednost finančnih naložb pade. Portfelj podjetja bi bil manjši od nabavnih vrednosti in bi podjetje moralo knjižiti terjatev za odloženi davek. Za primer lahko vzamemo, da je 31. 12. 2006 vrednost naložb Podjetja X, d. o. o., 5.566.789,34 SIT.

Tabela 3: Primer knjiženja terjatve za odloženi davek

Zap.št.	Vsebina	Konto	V breme	V dobro
1.	Vrednost delnic po PNC	178	5.883.594,93	
2.	Preračun delnic na nižjo pošteno vrednost	178	-316.805,59	
		954	316.805,59	
	Terjatev za odloženi davek iz oslabitve delnic	090	72.865,29	
		959		72.865,29

Pri knjiženju terjatve za odloženi davek podjetje ravna enako kot pri knjiženju obveznosti za odloženi davek. V tem primeru zmanjša vrednost naložbe, zmanjša vrednost kapitala na istem kontu kot presežek iz prevrednotenja, edina razlika je, da poknjiži terjatev za odloženi davek v dobro povečanja kapitala in preko konta 090 (terjatev za odloženi davek iz odbitnih

začasnih razlik) kot terjatev za odloženi davek do države. Terjatev za odloženi davek povečuje kapital, saj bi podjetje ob izgubi pri prodaji lahko upoštevalo izgubo kot davčno priznano in bi plačalo manj davka.

Če podjetje knjiži obveznost za odloženi davek na določeno presečno obdobje zaradi povečanja vrednosti finančne naložbe, v naslednjem obdobju pa se vrednost finančne naložbe zmanjša pod začetno pripoznano vrednost, je treba stornirati do tedaj oblikovani presežek iz prevrednotenja ter njegov popravek vrednosti in obveznosti za odloženi davek.

8. Sklep

Terjatve in obveznosti za odloženi davek nastajajo zaradi začasnih razlik med računovodskim in obdavčljivim dobičkom oziroma med knjižnimi in davčnimi vrednostmi. Začasne razlike so obdavčljive in odbitne. Obdavčljive razlike vodijo v obveznost, odbitne pa v terjatve za odloženi davek. Odloženi davki so zgolj računovodska kategorija in ne vplivajo na obračun davka od dohodka pravnih oseb.

Podjetje, ki uporablja metodo vrednotenja sredstev po pošteni vrednosti, mora vsako presečno obdobje oblikovati prevrednotenje. Prevrednotenje, ki se izvaja prek kapitala in ne prek poslovnega izida, bo v bližnji prihodnosti vključeno v davčno osnovo. Tako je smiselno na presežku iz prevrednotenja oblikovati terjatev oziroma obveznost za davek do države, saj je s tem prikazana realnejša vrednost kapitala.

Prevrednotenje finančnih naložb, za katere je možno ugotoviti pošteno vrednost, mora podjetje knjižiti na vsak bilančni presečni dan. V svojih računovodskih aktih lahko opredeli pomembnost prevrednotenja za odločitve uporabnikov poslovnih izkazov in navede, da prevrednotenj ne bo knjižilo, v prilogah k računovodskim izkazom pa razkrije, da so zneski nepomembni in da zneski za odloženi davek niso pripoznani.

Če ima podjetje finančne naložbe razvrščene v četrto skupino (za prodajo razpoložljiva finančna sredstva), knjiži prevrednotenje prek kapitala, kar pa ne vpliva na trenutni poslovni izid, ampak na prihodnjega. S prevrednotenjem podjetje prikaže še nerealizirane dobičke in izgube v finančnih naložbah. Ko bodo dobički ali izgube realizirani, bodo dejansko vplivali na poslovni izid podjetja in s tem zmanjševali ali povečevali davčno osnovo, torej je pomembna postavka prevrednotenja tudi odloženi davek, izkazan kot terjatev ali obveznost do države.

Terjatev za odloženi davek povečuje tekoči poslovni izid podjetja. S tem omogoča lastnikom večjo vsoto za delitev pozitivnega poslovnega rezultata. Pri oblikovanju terjatve za odloženi davek mora biti podjetje skrajno previdno, saj mora v prihodnosti oblikovati dovolj dobička, iz katerega bo terjatev lahko črpalo.

Literatura

1. Boyton W., Johnson R., Kell W.: Modern Auditing. New York : John Wiley & Sons, Inc., 2001. 1044 str.
2. Hieng Romana: Računovodski vidik odloženih davkov. Zbornik referatov 7. letne konference računovodij Slovenskega inštituta za revizijo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2004, str. 129–147.
3. Hieng Romana et al.: Kontni načrt in ponazoritve knjiženj za gospodarske družbe in zadruga. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2006. 340 str.
4. Hieng Romana: Vpliv SRS 2006 in spremembe Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb na davčno osnovo. IKS, Ljubljana, 33(2006), 6, str. 7–24.
5. Hieng Romana: Računovodsko obravnavanje davka od dohodkov (dobička) pravnih oseb. IKS, Ljubljana, 32(2005), 11, str. 105–134.
6. Jerman Saša: Pravila določanja davčne osnove po ZDDPO – 1. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005. 18 str.
7. Jerman Saša, Žuran Mihaela: Poglobljena obravnava odloženih davkov. Gradivo za seminar. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005. 57 str.
8. Koritnik Rakela Silva: Odloženi davki – neodložljiva tema. Podjetnik, Ljubljana, 2005, 11, str. 70–72.
9. Koritnik Rakela Silva: Zakaj razlike med poslovnim izidom in davčno osnovo. Davčni namig, Ljubljana, (2006), 1, str. 10–13.
10. Larson D. Kemit, Wild J. John, Chiappetta Barbara: Fundametnal Accounting Principles. New York : McGraw Hill, 2005. 1020 str.
11. Odar Marjan: Prenova SRS in njihov vpliv na davčno osnovo pravnih oseb. Zbornik referatov 6. davčne konference Slovenskega inštituta za revizijo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005, str. 39–56.
12. Odar Marjan: Spremembe SRS 3. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, XXXIII(2006), 9-10, str. 100–124.
13. Pereiro Luis E.: Valuation of Companies in Emerging Markets. A Practical Approach. New York : John Wiley & Sons, Inc., 2002. 507 str.
14. Praznik Bojan: Realno vrednotenje finančnih naložb. Revizor, revija o reviziji, Ljubljana, XVII(2006), 6-7, str. 43–62.

15. Prijatelj Čad Ema: Premišljeno nad davke. Gospodarski vestnik, Ljubljana, (2005), 5, str. 49–51.
16. Slapničar Sergeja: Bodo mednarodni računovodski standardi vplivali na cene delnic. Finance, Ljubljana, 231 (11. 11. 2005), str. 3.
17. Stolowy Herve, Lebars Michel J.: Corporate Financial Reporting. London : Thomson, 2002, 636 str.
18. Turk Ivan: Pojmovnik računovodstva, financ in revizije. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2002. 1082 str.
19. Žuran Mihaela: Odloženi davki ob spremembah računovodskega okvira in davčne zakonodaje. Revizor, revija o reviziji, Ljubljana, XVII(2006), 6-7, str. 25–42.
20. Žuran Mihaela: Odloženi davki. Zbornik referatov 8. letne konference računovodij Slovenskega inštituta za revizijo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005, str. 83–103.
21. Whittington Ray O., Pany Kurt: Principles of Auditing. New York : McGraw Hill, 2001. 816 str.

Viri

1. Davčne, finančne in pravne informacije. Tax-Fin-Lex. [URL: <http://www.tax-fin-lex.si/>], 15.1.2007.
2. International Financial Reporting Standards (IFRSs). London : International Accounting Standards Board, 2004. 2250 str.
3. Kontni načrt za gospodarske družbe in zadrage. [URL: http://www.si-revizija.si/publikacije/srs/kontni_okviri_06/KO-gd_zadrage.pdf], 17.1.2007.
4. Mednarodni računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 1357 str.
5. Mednarodni standardi računovodskega poročanja 2004 (prevod). Zbirka predpisov. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2005.
6. Mednarodni računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 1357 str.
7. Portal z računovodskimi in davčnimi informacijami. [URL: <http://www.racunovodja.com/>], 15.1.2007.
8. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2006. 273 str.
9. Spletne strani Ljubljanske borze. [URL: <http://www.ljse.si/>], 15.1.2007.
10. Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 117/2006).
11. Zakon o davku od dobička pravnih oseb (Uradni list RS, št. 40/2004).
12. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (Uradni list RS, št. 117/2006).
13. Zakonu o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006).

14. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku od dohodka pravnih oseb (Uradni list RS, št. 40/2004).

Priloga: Portfelj Podjetja X

BORZNOPOSREDNIŠKA DRUŽBA, D. D.
ILIRSKA CESTA 13
1000 LJUBLJANA

PODJETJE X, D. O. O.
CESTA FRANCA DERGANCA 4
4000 KRANJ

Datum izpisa: 31. 12. 2006
Stranka: PODJETJE X

Vrednost portfelja 31. 12. 2006

Papir	Stanje	Tečaj	Dat. tečaja	PNC	Dat. PNC	Vrednost v SIT	Vrednost PNC
KRKG ³	5	188.056,50	27.12.2006	187.130,84	27.11.2006	940.282,50	935.654,20
IALG ⁴	134	10.300,00	27.12.2006	4.920,00	24.06.2005	1.380.200,00	659.280,00
MER ⁵	66	49.277,87	27.12.2006	37.032,25	23.10.2006	3.252.339,42	2.444.128,50
TLSG ⁶	34	73.478,91	27.12.2006	53.048,04	26.09.2006	2.498.282,94	1.803.633,36
Skupaj za vrsto papirja: <i>Delnica</i>						8.071.104,86	5.842.696,06
SKUPAJ						8.071.104,86	5.842.696,06

³ KRKG – delnice Krke, d. d.

⁴ IALG – delnice Iskre Avtoelektrike, d. d.

⁵ MER – delnice Merkurja, d. d.

⁶ TLSG – delnice Telekom Slovenije, d. d.